

UNIVERZITET CRNE GORE
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
Adresa 13. jul, br. 2, 81000 Podgorica
Tel. 020/481-169, fax. 020/239-074
www.ucg.ac.me
politickinauke@t-com.me

Broj: 01-803/3
Podgorica, 22.06.2021. godine

**UNIVERZITET CRNE GORE
CENTAR ZA DOKTORSKE STUDIJE
S E N A T**

Predmet: Materijal za narednu Sjednicu Senata

Uvaženi,

U prilogu dostavljamo materijal za narednu sjednicu Centra za doktorske studije, odnosno Senata Univerziteta Crne Gore i to:

- Odluku Vijeća Fakulteta političkih nauka od 21.06.2022. godine,
- Obrazac D3 - Ocjena doktorske disertacije,
- Prateća dokumentacija za kandidata mr Nenada Koprivicu.

S poštovanjem,

DEKAN,

Prof. dr Milan Marković

Broj: 01-803/1
Podgorica, 21.06.2022. godine

Na osnovu člana 64 Statuta Univerziteta Crne Gore, člana 43 Pravila doktorskih studija od 16.11.2020. godine, Vijeće Fakulteta političkih nauka je na sjednici održanoj 21.06.2022. godine, donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu doktorske disertacije pod naslovom *Politički uslovi integracija Zapadnog Balkana u EU - poseban osvrt na Crnu Goru*, kandidata **mr Nenada Koprivice**.

II

Predlaže se Senatu Univerziteta Crne Gore da prihvati doktorsku disertaciju pod naslovom *Politički uslovi integracija Zapadnog Balkana u EU - poseban osvrt na Crnu Goru*, kandidata **mr Nenada Koprivice** i imenuje Komisiju za odbranu doktorske disertacije u sastavu:

- Prof. dr Gordana Đurović, redovni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore;
- Prof. dr Boris Vukićević, vanredni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta Crne Gore;
- Prof. dr Dragan Đukanović, vanredni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu.

III

Izvještaj Komisije za ocjenu doktorske disertacije i odluku Vijeća Fakulteta dostaviti Centru za doktorske studije i Senatu Univerziteta Crne Gore, na dalju nadležnost.

IV

Mjesto, dan i čas odbrane doktorske disertacije biće utvrđen nakon sjednice Senata Univerziteta Crne Gore, nakon konsultacija članova Komisije i kandidata.

OBRAZLOŽENJE

Komisija za ocjenu doktorske disertacije pod naslovom *Politički uslovi integracija Zapadnog Balkana u EU - poseban osvrt na Crnu Goru* kandidata **mr Nenada Koprivice** je napisala Izvještaj, koji je Vijeće fakulteta razmatralo ba sjednici održanoj 21.06.2022. godine.

Nakon saznanja da su ispunjeni svi uslovi iz člana 43. Pravila doktorskih studija, Vijeće je odlučilo kao u izreci.

Dostavljeno:

- Centru za doktorske studije
- Senatu
- Imenovanom
- Članovima Komisije
- Službi za studentska pitanja
- a/a

DEKAN,
Prof. dr Mijan Marković

UNIVERZITET CRNE GORE

Obrazac D3: Ocjena doktorske

OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU		
Titula, ime i prezime	mr Nenad Koprivica	
Fakultet	Fakultet političkih nauka	
Studijski program	Evropske studije	
Broj indeksa	4/07	
MENTOR/MENTORI		
Prvi mentor	Prof. dr Radovan Vukadinović	Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
KOMISIJA ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE		
Prof. dr Gordana Đurović	Redovni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore	
Prof. dr Boris Vukićević	Vanredni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta Crne Gore	
Prof. dr Dragan Đukanović	Vanredni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu	
Datumi značajni za ocjenu doktorske disertacije		
Doktorska disertacija i Izvještaj Komisije dostavljen Biblioteci UCG	24.03.2015. godine	
Javnost informisana (dnevne novine) da su Doktorska disertacija i Izvještaj Komisije dati na uvid	24.03.2015. godine	
Sjednica Senata na kojoj je izvršeno imenovanje Komisije za ocjenu doktorske disertacije	15.04.2022. godine	
Uvid javnosti		
U predviđenom roku za uvid javnosti bilo je primjedbi?	Na navedeni rad nije bilo primjedbi u predviđenom roku	

OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE

1. Pregled disertacije

Nenad Koprivica je rođen 02. 02. 1978. godine u Bileći. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Herceg Novom. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Podgorici 2003. godine. Od 2002 – 2005. godine bio je stipendista njemačke fondacije Konrad Adenauer. Akademski naziv magistra nauka stekao je 2005. godine u Centru za studije evropskih integracija, Univerziteta u Bonu, u Njemačkoj (ZFI, Rheinische Friedrich-Wilhelms University - Bonn). Na Fakultetu političkih nauka u Podgorici studijske 2007/08. upisuje doktorske studije, na kojima je odbranio polazna istraživanja. U julu 2013. godine kandidat je predao doktorsku disertaciju pod nazivom: „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru“.

Doktorska disertacija pod nazivom „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru“ doktoranda mr Nenada Koprivica napisana je na crnogorskom jeziku (Times New Roman, font 12, prored 1.5) na 277 stranica A4 formata. Nakon početnih stranica disertacije koje uključuju osnovne podatke o kandidatu i disertaciji, slijede rezime na crnogorskom i engleskom jeziku, zatim popis tabela, grafika i slika, pregled sadržaja teze, lista skraćenica, uvodna razmatranja, šest glava, zaključak, kao i spisak literature. U cilju validnijeg razumijevanja tematike rada dato je 14 tabela, 17 grafika i 3 slike, koji pružaju detaljnije informacije i ilustraciju nalaza i zaključaka iznijetih u tekstu. Značajan dio

Obrazac D3: Ocjena doktorske

se odnosi na stranu literaturu, čime se može zaključiti da je, s obzirom na njen sadržaj, karakter i ažurnost, kandidat koristio savremenu i aktuelnu literaturu i dokumentacionu osnovu za istraživanje i izradu predmetne doktorske disertacije. Mentor u toku izrade disertacije je bio prof. dr Radovan Vukadinović.

2. Vrednovanje disertacije

2.1. Problem

Rad je nastao kao rezultat prethodno sprovedenog polaznog istraživanja, koje je ukazalo da je ova tema više nego aktuelna, jer je strateški cilj svih država Zapadnog Balkana pristupanje EU u dogledno vrijeme. U savremenom, evropskom diskursu figurira nekoliko različitih teorijskih interpretacija o nastanku i funkcionisanju evropskih integracija, koje predstavljaju osnovu za izgradnju teorijskih i praktičnih koncepata za budućnost Evropske unije. Ovom disertacijom, uz razumijevanje samog procesa širenja EU, nastoji se objasniti njegov značaj za transformaciju geopolitičkih, geostrateških i geoekonomskih odrednica regiona jugoistočne Evrope, vrednovati uticaj procesa na stabilnost i sigurnost u Evropi, te predvidjeti buduće smjernice širenja koristeći se hipotezama zasnovanim na savremenim teorijama međunarodnih odnosa. Kako bi se došlo do spoznaje o procesima i akterima u Evropskoj uniji i razumjelo njihovo djelovanje, potrebno je odgovoriti na pitanja epistemologije i ontologije. Kompleksnost spomenutog ogleđa se kroz činjenicu da su same teorije međunarodnih odnosa osporavane na osnovu ontologije i epistemologije. Empirijska pitanja disertacije su stoga vezana uz ontologijska i epistemološka, jer da bi se odgovorilo na pitanje uzroka, potrebno je prvo pronaći odgovor na pitanje šta postoji i kako to proučavati?

2.2. Ciljevi i hipoteze disertacije

Glavni cilj istraživanja je provjera hipoteza koje su zasnovane na savremenim teorijama međunarodnih odnosa i koje potom omogućavaju komparativnu analizu procesa integracije EU. Polazeći od navedenog:

H1: U osnovnoj hipotezi se ističe da je „širenje EU kompleksan proces obilježen prevagom strateških nad političkim kriterijumima primanja u članstvo. Široko rasprostranjena zabrinutost po pitanju bilo kakvog daljeg proširenja, koja je veoma očigledna u unutrašnjoj politici država članica EU, rizikuje slabljenje najefikasnijeg oruđa koje EU ima u rukama kada se bavi ovim problematičnim regionom. EU nije razvila jasnu strategiju narednog proširenja, a prioritet EU nije Zapadni Balkan i dalje proširenje EU.“ Iz navedene osnovne hipoteze istraživanja, izvedene su i u doktorskoj disertaciji dokazane sljedeće pojedinačne hipoteze:

H2: Efekte proširenja treba analizirati kako iz ugla unutrašnjih uticaja, tako i sa aspekta međunarodnih odnosa. Posebno treba razumjeti ciljeve i uslove pod kojima EU prima novog člana, odnosno razvija institucionalne odnose sa trećim zemljama, kao i implikacijama na strukturu različitih interesa unutar EU. Sa druge strane, kada je u pitanju uticaj proširenja na novu državu bitno je analizirati uticaj evropskih integracija na nacionalnu vladu, njene politike, kao i na političke procese u državama članicama. Ključna dilema je pitanje apsorpcionog kapaciteta EU.

H3: Ključno pitanje je šta motiviše EU na nastavak procesa proširenja na zemlje koje ne pokazuju željeni nivo ekonomske, pravne i društveno-političke stabilnosti? Evropska unija proces proširenja vidi kao istorijsku priliku da se pomogne tranzicija zemalja koje su uključene u proces evropskih integracija, osigura mir, stabilnost i prosperitet na prostoru cijelog evropskog kontinenta. Najznačajniji argument u prilog pristupanju Zapadnog Balkana i dalje je bojazan da bi zaostajanje regiona u procesu evropske integracije proizvelo nestabilnost i konflikte, usljed otvorenih pitanja u regionu. Kapacitet zemalja regiona za generisanje nestabilnosti i dalje je značajno pitanje u odnosima sa EU, koja kroz taj kanal prepoznaje interes za stabilnost u svom dvorištu. Iskustva zemalja Centralne i Istočne Evrope koje su uspješno prošle kroz fazu tranzicije

pokazala su da je pažljivo upravljani proces proširenja jedan od najmoćnijih političkih alata EU koji je pomogao tranziciju ovih zemalja u moderne, funkcionalne demokratije. S druge strane, postavlja se pitanje da li je veliko peto proširenje EU i udvostručavanje broja članica, jedan od glavnih razloga jačanja evroskepticitizma?

H4: Model integracije (konvergencija) i moć preobražaja EU se ne događaju, kao što je bio slučaj u državama Centralne i Istočne Evrope. EU jeste mirovni projekat, ali ta priča više nije dovoljna da nametne EU kao uzor za države Zapadnog Balkana, kao jedini argument da građani budu za EU. Regionu Zapadnog Balkana je, u cjelini, potrebna podrška i konkretna pomoć EU na putu evropskih integracija. Proces proširenja EU i njene politike spram balkanskih država dio su generalnog okvira opšte spoljne politike EU, koja pati od mnogih institucionalnih nedostataka u slučajevima kada treba definisati zajednički interes država članica. Kredibilna strategija za integraciju regiona u EU kao i prevencija nastanka balkanskog geta je od kritične važnosti ne samo za region, već i za samu EU.

H5: Tranziciona istorija regiona Zapadnog Balkana je u mnogim aspektima različita od iskustva zemalja Centralne i Istočne Evrope, a ogleda se, prije svega, u ekonomskoj zaostalosti, bezbjednosnoj nesigurnosti i potrebi izgradnje demokratije. Tri glavna faktora koji objašnjavaju odstupanja od srednjoevropskih iskustava su: politička kultura, problemi državnosti, te uticaj rata na tranziciju.

H6: Širenje EU ka Zapadnom Balkanu prolazi kroz najteže razdoblje od Zagrebačkog samita 2000. godine, zbog ozbiljne finansijske krize. Ulazak zapadno - balkanskih zemalja u EU otežava zamor od proširenja u samoj Uniji. Kriza koja je pogodila eurozonu, zaoštrila je podjele, izbacujući na površinu različite poglede o nastavku integracija. Istovremeno, pooštreni su kriterijumi. Uloga EU kao stabilizirajućeg faktora u regionalnim mirovnim procesima, posebno u regionu Zapadnog Balkana, može biti ozbiljno ugrožena finansijskim, ekonomskim i socijalnim problemima u okviru EU. Zemlje regiona su duboko pogođene talasima krize koji su došli iz krize eurozone; negativne posljedice podrazumijevaju pogoršanje stanja u njihovim privredama, perspektiva rasta, sposobnosti za reforme, društvene, političke i institucionalne strukture i sposobnosti da ispune kriterijume za ulazak u EU. Ranija simbolička uloga EU kao „sidra“ stabilnosti, kao jednosmjernog puta ka prosperitetu i kao cilja kome se teži, gubi na svojoj uvjerljivosti i privlačnosti u nekim od ovih zemalja, a u pojedinim krugovima izražava se sumnja u korist od ulaska u Uniju.

H7: Uzdizanjem Kopenhaških kriterijuma na nivo Ugovora, kao i iskustvom velikog petog proširenja, za buduće zemlje članice pridruživanje je postalo znatno komplikovanije pa se može govoriti o novom trendu u politici proširenja Evropske unije, tzv. Enlargement plus. Za otvaranje pregovaračkih poglavlja na primjeru Rumunije i Bugarske nijesu bili postavljeni uslovi kakve je kasnije dobila Hrvatska, što je dio enlargement plus programa. Enlargement plus predstavlja i dodatnu otežavajuću okolnost za zemlje candidate, jer su kriterijumi za pristupanje znatno produbljeni i sveobuhvatniji. Na primjer, EK je na primjeru Crne Gore već kroz Upitnik iz 2009. uvela više elemenata skrining faze, a da zemlja nije bila ni kandidat.

H8: Rezultati istraživanja ukazuju da u javnom mnjenju Crne Gore dominira pozitivan odnos prema evropskim integracijama. Ukoliko se analizira struktura stavova može se vidjeti da je preko 60% stavova strukturirano, i da se identifikuju dva faktora u strukturi, proevropski stav i euroskepticitizam, tj. strukturirani su stavovi građana i kada je riječ o pristalicama i o protivnicima Evropske Unije. No, treba obratiti pažnju i na činjenicu da u oko 40% stavovi nisu strukturirani, te je prema tome u perspektivi, u zavisnosti od okolnosti, moguće očekivati fluktuacije i kada je u pitanju ukupan broj pristalica i kada je u pitanju broj protivnika evropskih integracija. U ovoj analizi kandidat daje odgovor na jedno od ključnih pitanje koje glasi: Koji su to ključni faktori koji opredjeljuju stav građana prema EU? Kandidat testira čitav niz hipoteza, prilaže empirijsku evidenciju, i istovremeno pruža valjanu interpretaciju.

H9: Kada analiziramo odnose u regionu i regionalnu politiku Crne Gore, današnja situacija se može ocijeniti dobrom, s obzirom na to kako se i od čega počelo početkom devedesetih godina prošlog vijeka. To se ne odnosi na ekonomsko-socijalno stanje u regiji, već na međusobnu funkcionalnu regionalnu saradnju. Crna Gora je bila pošteđena velikih ratnih razaranja na svojoj teritoriji, pa u definisanju regionalne politike nije toliko opterećena nasljeđem rata, kao što je to slučaj sa drugim zemljama regiona. Kao relativno mala zemlja, geografski središnja zemlja Zapadnog Balkana, normalno je da razvija dobre sveukupne odnose sa svojim susjedima, ali i zemljama šire regije. Crna Gora se u međunarodnim krugovima ne doživljava kao zemlja koja stvara probleme u regiji, već se, nakon ulaska Hrvatske u NATO i EU, smatra liderom ostatka Zapadnog Balkana u evroatlantskoj i evropskoj grupi zemalja. Postoji važan konsenzus između tri ključna elementa koji određuju opšti stav o EU integracijama, a to su, stav javnosti, stav međunarodne zajednice i stav vladajuće političke elite. Sva tri ključna faktora su pozitivno usmjerena, što povećava izvjesnost ishoda i pozitivno djeluje na sveukupnu dinamiku ovog procesa. Opšti konsenzus svih društvenih subjekata oko članstva Crne Gore u EU i visoka posvećenost javnog mnjenja evropskim integracijama, predstavlja izuzetan socijalni i kohezivni kapital.

H10: Crna Gora se suočava sa krupnim izazovima u sprovođenju i primjeni EU *acquis-a* (pravna tekovina EU). Administrativni i sudski kapaciteti i dalje su generalno ograničeni, a da bi u srednjem roku mogla da preuzme obaveze članstva, zemlja treba da ulaže stalne napore kako bi ih ojačala.

H11: Nakon šest talasa proširenja, za preostale evropske zemlje koje su van EU, posebno za zemlje Zapadnog Balkana u koje spada i Crna Gora, ulazak u EU se postavlja kao jedino razumno rješenje. To je put kojim idu sve zemlje susjedi, pa je stoga teško objasniti da li postoji neka racionalnija razvojna strategija osim integracija. Pozicija i veličina Crne Gore, ali i realpolitika, nameću racionalno rješenje – da je svrsishodnije i sigurnije Crnoj Gori kad je u društvu država članica EU.

2.3. Bitne metode koje su primijenjene u disertaciji i njihovu primjerenost

Kandidat je koristio metode koje su karakteristične za istraživanja u domenu društvenih nauka. U cilju dokazivanja postavljenih hipoteza korišćeni su opšti metodološki principi, prilagođeni konkretnom predmetu istraživanja, sa stanovišta misaono-logičkog pristupa u cilju otkrivanja i utvrđivanja istine o validnosti postavljenih hipoteza. Metodi istraživanja izabrani su u odnosu na njihovu upotrebljivost u naučnom istraživanju i komplementarnost sa sadržajem rada i postavljenim hipotezama.

U radu su korišćene istraživačke metode koje daju mogućnosti izbora strategije za odgovore na različite istraživačke upite tj. istorijska metoda (primjenom različitih postupaka i instrumenata daje odgovore na pitanja koja se tiču fenomena iz prošlosti); deskriptivna metoda (primjenom različitih postupaka i instrumenata odgovara na pitanja o sadašnjem statusu i strukturi fenomena); korelativna metoda koja odgovara na pitanja o odnosima, međusobnim vezama fenomena i njihovih različitih obilježja; uzročno-komparativna metoda koja produbljuje odgovore na pitanja o odnosima stavljajući ih u kontekst uzročno-posljedične povezanosti u socijalnom i prirodnom okruženju; Upotrijebljene su i opšte metode društvenog istraživanja: metoda deskripcije, metoda analize sadržaja, metoda dokazivanja i opovrgavanja, te metoda sinteze.

Metoda deskripcije upotrijebljena je u početnoj fazi naučnog istraživanja kao i na početku svakog poglavlja rada, u cilju analiziranja važnijih obilježja činjenica i procesa, njihovih zakonitosti, uzročnih veza i odnosa, kako bi se iste lakše razumjele. Metoda analize sadržaja predstavlja osnovnu metodu naučno-istraživačkog rada. Analizom sadržaja ukazuje se na teorijsku podlogu istraživačkog procesa koji čini kompleksan pojam širenja EU, ali i utiče na pravce njegovog razvoja. U skladu s temom doktorske disertacije, najvažniji izvor za analizu sadržaja predstavljaju već postojeća djela teoretičara međunarodnih odnosa, kao i parcijalne

teorijske analize procesa proširenja EU. Na osnovu pomenutih teorijskih okvira dolazi do komparativne analize u odnosu na razvoj procesa integracije i glavnih prepreka u narednom krugu proširenja (poređenje iskustava zemalja koje su postale članice EU 2004/2007. godine kao i iskustvo iz poslednjeg proširenja iz 2013. godine, ali i iskustva zemalja kandidata za članstvo u EU). Na kraju, upotrebom metoda sinteze utvrđuju se činjenice i procesi i pristupa završnom razmatranju i formulisanju konačnih saznanja dobijenih putem sprovedenog istraživanja.

Doktorska teza sadrži teorijsko i empirijsko istraživanje. Teorijski okvir dao je osnov za postavljanje istraživačkih hipoteza. Imajući u vidu prethodno opisane istraživačke hipoteze, bilo je neophodno da se sprovede empirijsko istraživanje koje i predstavlja najznačajniji dio ove doktorske disertacije. Istraživanje se zasniva na kvalitativnoj i kvantitativnoj analizi relevantnih podataka u smislu upotrebe primarnih i sekundarnih izvora. Primarni izvori se odnose na odluke EU i njenih lidera, dokumente usvojene od strane zemalja kandidata za članstvo, kao i izjave predstavnika EU i vodećih lidera EU država. Sekundarni izvori obuhvataju naučne i novinske članke, kao i debate. Istraživanje se u jednom dijelu zasniva na komparativnoj studiji slučaja zemalja koje su uključene u proces EU integracije, pa se koriste faktori koji su imali uticaj na odluke donesene u EU u vezi sa procesom proširenja i analizira ishod takvih odluka (nezavisne i zavisne varijable). Istraživanje obuhvata značajnu statističku građu, prikupljenu iz referentnih izvora pošto su konsultovani i statistički pokazatelji sljedećih baza podataka: Svjetska banka (World Bank), Evropska komisija, Eurobarometar, European Value Survey, Freedom House, vlade zemalja regiona i država članica EU, itd. Dio istraživanja za potrebe disertacije sproveden je za vrijeme studentskog boravka u NUIPI-ju (Norveski Institut za međunarodne odnose) 2010. godine, kao i tokom učesća na određenim međunarodnim i regionalnim konferencijama u Evropskoj komisiji, Njemačkoj, Mađarskoj, Austriji, Italiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji i u Crnoj Gori.

U izvođenju zaključaka i dokazivanju hipoteza kandidat Koprivica je koristio izuzetno obimnu i raznovrsnu statističku građu, jer se rad oslanja na rezultate sprovedenih istraživanja, kako primjenom metoda komparativne analize, tako posebno kroz zaključne ocjene dokazane u statističkoj analizi. U empirijskom dijelu istraživanja koriste se različite metode prikupljanja i obrade podataka (statistička analiza) sa akcentom na operativne metode obrade kao što je primjena studije slučaja (koja podrazumijeva jak oslonac na naučno formulisani model pojave u osnovnom predmetu istraživanja koji može dovesti do rekonstruisanja postojećeg ili konstituisanja novog modela). Bitne karakteristike naučnog rada - kritičnost i egzaktnost - primjenjivane su u svim fazama procesa naučnoistraživačkog rada, u čitavom procesu od postavljanja do dokazivanja hipoteze. Ovim je obezbijedena sistematičnost i transparentnost istraživanja, što može imati praktičnu vrijednost za nosioce politike evropskih integracija u Crnoj Gori, i šire.

Pored navedenog, posebna vrijednost ovog rada je predstavljanje sprovedenog istraživanja o mogućim modalitetima sprovođenja politike proširenja EU na naš region korišćenjem tzv. scenarija metode. Savjetodavna grupa „Balkan u Evropi” - BiEPAG je posebno razmotrila četiri moguća scenarija evropske budućnosti zemalja zapadnog Balkana: nastavak postojeće dinamike proširenja koja podrazumijeva postepen ali spor proces; dva scenarija po kojima EU gubi zapadni Balkan, bilo zbog pregovora koji traju beskonačno dugo ili zbog potpunog odustajanja od procesa proširenja, pri čemu se u trku za zapadnim Balkanom, kao konkurencija EU, upuštaju i druge svjetske sile i, konačno, scenario tzv. Balkanskog velikog praska, po kome će se brz prijem u članstvo postaviti kao prioritet.

2.4. Rezultati disertacije i njihovo tumačenje

Doktorska disertacija pod nazivom „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru“ sadrži kompleksnu analizu koja je dala značajne naučne rezultate i doprinose. Na osnovu sveobuhvatne analize, kandidat je prihvatio postavljene istraživačke hipoteze. Kandidat Koprivica je kroz sprovedeno istraživanje postigao osnovni cilj postavljen u svojoj doktorskoj disertaciji, jer je, korišćenjem odgovarajuće metodologije analizirao politiku proširenja EU kroz talase njenog širenja, sa posebnom istraživačkom pažnjom na tzv. veliko proširenje EU (2004,2007) i pristupanje Republike Hrvatske (2013), kao i ulogu Evropske zajednice u procesu dezintegracije SFRJ u regionalnom kontekstu. Kroz sprovedeno istraživanje, inovira se pristup politici proširenja Unije prema budućim državama članicama sa posebnim akcentom na politiku kondicionalnosti i analizu političkih kriterijuma pristupanja za svaku zemlju regiona pojedinačno.

Okvir politike proširenja, definisan kroz aktuelnu trostrubnu strukturu politike proširenja (vladavina prava, ekonomsko upravljanje i reforma državne administracije) analiziran je u sprovedenom istraživanju kroz prizmu političkih kriterijuma i izučavanje složenih odnosa koji danas postoje između novih država nastalih na prostoru bivše SFRJ, čija je zajednička odrednica aspiracija za članstvo u EU. Analizom političkih uslova integracije obuhvata se i analiza ukupnih političkih i ekonomskih odnosa zapadnobalkanskih susjeda, uključujući i otvorena pitanja, koja se lakše mogu rješavati kroz zajedniči proces integracija prema EU. U doktorskoj disertaciji kolege Koprivice se ističu, na bazi sprovedenih istraživanja, ključni pravci neophodnih reformi politike proširenja, koji bi podstakli integracije Regiona i spremnost preuzimanja obaveza budućeg članstva, koji su strukturirani na sljedeći način:

Poslije proširenja Unije 2004, 2007. i 2013. godine, u Evropi je nastao novi tip odnosa. Za razliku od ranijih vremena kada je u Uniji bila manjina evropskih država, sada je tamo većina. Biti član Unije nije stvar uslova koje mogu ispuniti samo neke zemlje, već instanca preko koje se verificiraju da li je neka zemlja u stanju da ispuni uslove demokratije, vladavine prava i tržišne prirede. Tome su doprinijele globalne promjene koje su se poslije dvije decenije odigrale u Evropi. Realna i održiva alternativna punopravno članstvu u EU za zemlje Zapadnog Balkana ne postoji. Razlozi u prilog ovoj tezi su: geografska pripadnost evropskom kontinentu, istorijska, civilizacijska, kulturna i vrijednosna povezanost, nedostatak resursa za samostalno djelovanje, uslovljenost spoljne trgovine i potrebe ekonomskog razvoja kroz ulaganja, investicije i razvoj siromašnih područja i regiona korišćenjem pretpripravnih, potom kohezionog i strukturnih fondova EU. Zbog toga je i integracija u EU način da se osigura mir i izgradi trajna sigurnost. Sa druge strane, mogućnost da se postigne održivi razvoj dobrosusjedskih odnosa i regionalne saradnje se nalazi u jednoj od ključnih paradigmi evropskih studija - neofunkcionalizmu. Neofunkcionalna paradigma saradnje, koja počiva na prelivanju saradnje sa nekontroverznih ekonomskih na osjetljiva politička pitanja, se proteklih godina ogledala u novim regionalnim infrastrukturnim projektima i borbi protiv organizovanog kriminala.

Više od decenije nakon samita u Solunu i dvadeset godina nakon završetka bosanskog rata, još uvijek nije ispunjeno obećanje o članstvu zapadnog Balkana u EU. Iako ovo obećanje i dalje stoji, članstvo u EU nije realno ostvarivo u skorijem periodu. Političke elite u članicama i EU trenutno ne raspolažu legitimitetom da se bezrezervno zalažu za primanje novih država u članstvo. Što duže traje proces, to je veći rizik da će političke elite i građani zapadnog Balkana početi da ga doživljavaju od beznačajnog uticaja za njihove živote. Različiti scenariji ukazuju na mogućnosti i rizike procesa proširenja. Ostvaren je napredak ali i dalje prijete opasnost da neće biti riješena najsloženija pitanja i da će neke zemlje zaostati u dugim pregovorima bez jasno utvorenog roka i bez članstva na vidiku, ili iskušene odnosno opasnost da će treća strana uticati na zablajenje odnosa nekih zemalja sa EU.

Sa pojavom alternativnih aktera na zapadnom Balkanu podsticaj za bliže povezivanje sa EU, čak i ako proširenje još uvijek nije na vidiku, opada. Ovi spoljni akteri donose različite podsticaje koji su manje fokusirani na demokratsku i ekonomsku reformu, a čak mogu i da zaustave te reforme. Stvaranje problema EU na zapadnom Balkanu može biti privlačno za Rusiju, iako nije u stanju da ponudi koherentni alternativni oblik ekonomske i političke integracije. Ekonomska kriza je smanjila

spособnost Rusije da finansijski interveniše na Balkanu. Mogućnost Rusije da destabilizuje zapadni Balkan ne može da se poredi sa onom koju ima u Ukrajini ili u drugim zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza, ali se ova sila dobro kotira u djelovima regiona i održava dobre odnose, posebno sa Srbijom i Republikom Srpskom. Zato treba obratiti pažnju na Balkan kao mogući poligon za pojačanu spoljnopolitičku aktivnost Moskve u bliskoj budućnosti, jer će u tom prostoru Rusija testirati jedinstvo Evropske unije.

Politika proširenja je najuspješniji spoljnopolitički instrument EU, a politika uslovljavanja, kao njena differentia specifica, se pokazala kao optimalan instrument kontrole unutrašnjih i spoljnih politika država u procesu pristupanja Uniji. Ukidanjem prve, meka moć, privlačnost i politički uticaj EU bi drastično oslabio. Ukidanjem druge, Unija bi izgubila mehanizme kontrole država u svom okruženju. Iza integracije Zapadnog Balkana je stajala ideja da se ponovi iskustvo iz Centralne i Istočne Evrope. Međutim, osim ako EU ponovo ne asnaži svoj pristup, zapadnobalkanske zemlje će prije slijediti svojevrsnu neolitističku politiku, već isprobanu kod istočnih susjeda EU. Perspektive Zapadnog Balkana odlučujuće zavise od toga hoće li EU biti jaka i sposobna da širi prosperitet, a to znači od razrješavanja krize eura. Svjetska ekonomska kriza nije posljedica proširenja EU, pa mu ne smije biti ni prepreka. Usporavanjem ovog procesa neće se riješiti zamor od proširenja, ali postoji opasnost da se zamor od proširenja transformiše u zamor od reformi, što će imati posljedice na ekonomsku i političku stabilnost Zapadnog Balkana.

Potrebni su dodatni koraci da bi se dala zamaha proširenju. Zaustavljanje proširenja u ovom trenutku, čemu su neki u EU skloni, bi zacementiralo probleme Zapadnog Balkana i nanijelo neprogledivu štetu spoljnopolitičkim ambicijama EU. Ako je ispravna početna opservacija da je domaći politički diskurs determinisan EU, izostanak napretka na putu ka članstvu u reformnskog kursa.

Na osnovu metode scenarija proizilazi da trenutni pristup EU nije dovoljan. Rizici su isuviše veliki, a potencijal EU da podstakne promjene isuviše spor da bi u potpunosti uklonio opasnosti koje sa sobom povlači isključivanje svih ili nekih zemalja zapadnog Balkana iz procesa na još deset ili više godina. Ispunjenje Solunskog obećanja zahtijeva da EU na osnovu scenarija i iskustava iz prethodne decenije izvuče pouke i da promjeni pristup. Zemlje zapadnog Balkana će svakako morati da ispune kopenhavske kriterijume ali EU treba da obustavi praksu dodatnog uslovljavanja prije početka pregovora o pridruživanju. Zemlje treba da ispune te uslove prije prijema u članstvo a ne prije otvaranja pregovora. Dodatne političke uslove treba koristiti sa oprezom, i to tek na kraju procesa pridruživanja a ne na početku. U samom regionu populističko i autoritarno iskustvenje predstavlja alternativu proširenju, daleko na obodima EU. Bez energičnijih političkih i ekonomskih reformi, prijem u članstvo EU će ostati samo daleka mogućnost. Takođe treba spriječiti zloupotrebu teme proširenja u političke svrhe od strane pojedinih lidera država članica EU;

Strategija proširenja treba da se prilagodi i sa socijalnog stanovišta, s obzirom da EU nije samo forum za pomirenje nego je i oblast za poslovne kontakte. Iz integriranih mediteranskih programa su bili aktuelni kada su se Španija i Portugalija pridružile EU, ali ništa slično nije koncipirano da obilježi veliko proširenje iz 2004. Strategija proširenja treba da se uskladi i sa političkog stanovišta, koji zahtijeva jasan stav o novim granicama EU, kako bi se spriječilo stvaranje utiska o neobuzdanoj ekspanziji. Bitno je uspostaviti čvrstu vezu između primjene jasno određenih standarda i nagrade, a toga nije bilo prilikom odlaganja ulaska Rumunije i Bugarske u Šengenski sporazum. S obzirom na to da je kriza dovela do preseljenja moći iz Brisela, Evropskoj komisiji je potrebna podrška nacionalnih vlada.

Da bi proširenje djelovalo i opet bilo u službi „meka moć“, EU treba da prenese težište sa narativa zasnovanog na bezbjednosti na narativ baziran na ekonomiji. Politička stabilizacija putem asocijacije u prošlosti je bila korisna strategija, ali danas nije dovoljna. Važno je dozvoliti zemljama da se bave nečim značajnijim, dok su „na čekanju“. Pristup EU Zapadnom Balkanu trebalo bi da bude: veća podrška prevazilaženju ekonomskih i institucionalnih problema u zamjenu za jače vezivanje za demokratske norme i praksu. Umjesto generalne politike uslovljavanja, bolje se usmjeriti na specifičnosti svake države ZB pojedinačno, jer u suprotnom neće biti daljeg širenja EU. Iskustvo Ukrajine je važna poruka šta se dešava kada takve zemlje nemaju EU perspektivu. U interesu EU je da na Balkanu postoje funkcionalne, stabilne i demokratske države koje ne

predstavljaju rizik po EU. Imajući u vidu sve navedeno, možemo zaključiti da je pristupanje Crne Gore EU prioritetan i dugoročan strateški cilj, jer je EU njen ključni partner, kako u ekonomskom smislu, tako i kao presudni politički činilac.

Globalna ekonomska kriza je otkrila strukturne slabosti u ekonomijama EU 28. Polazeći od potrebe snaženja EU u dubinu, Evropska komisija je u martu 2010. godine pripremila, a Savjet EU u junu 2010. godine usvojio Razvojnu strategiju EU – 2020. To je razvojna vizija, koja treba da bude i okvir razvoja Crne Gore u narednoj dekadi. Stoga je okvir razvoja EU i okvir razvoja Crne Gore.

Važno je istaći da je u fokusu istraživanja u ovom naučnom radu jedna od najaktuelnijih odrednica strateških spoljnopolitičkih prioriteta zemalja regiona Zapadnog Balkana, a to je politika pristupanja EU, koja ima snažnu dimenziju ne samo političke i ekonomske, već i socijalne i teritorijalne kohezije regiona sa Unijom. Obuhvatna istraživanja ove aktuelne teme međunarodnih odnosa koja u fokusu imaju analizu odnosa EU i zemalja regiona u procesu evrointegracija (uključujući i analizu geopolitičkih odnosa analiziranih zemalja) nedovoljna su u literaturi našeg regiona, te je ovo istraživanje značajan doprinos daljoj afirmaciji politike pristupanja EU kao ključne komponente strateških spoljnopolitičkih prioriteta zemalja Zapadnog Balkana. Mišljenja smo da rad može biti od koristi donosiocima odluka (Vlada), ali i akademskoj zajednici i široj javnosti, u upoznavanju i izučavanju političkih aspekata politike proširenja EU. Za najširu podršku jačanju politike proširenja i integraciju zemalja regiona u EU, potrebno je obezbijediti i dobru argumentaciju o efektima integracija, ali i izazovima koje ona nose, te smatramo da rad ukazuje kako na prednosti, tako i na nedostatke aktuelne politike EU u oblasti proširenja, koje je u mandatu aktuelne Komisije integrisana sa resorom politike susjedstva. Mišljenja smo i da rad ima neophodnu dimenziju proaktivnog promišljanja i ukazivanja na konkretne korake i pravce akcije.

2.5 Zaključci

U zaključnom dijelu disertacije sumirani su rezultati prema postavljenim ciljevima i istraživačkim hipotezama. Donosi se zaključak utemeljen na potvrdi hipoteza postavljenih u uvodnom dijelu rada. Iz analiziranih slučajeva se zaključuje da je članstvo u EU jedini način da se spriječi perspektiva da Zapadni Balkan postane crna rupa Evrope. Bez Zapadnog Balkana u EU, proces ujedinjenja će ostati nezavršen. Evropska integracija Zapadnog Balkana se zasniva na uzajamnom interesu i EU i datih država. To su činjenice koje ilustruju veliku potrebu za reformom politike EU u regionu zapadnog Balkana u smislu konstruktivnijeg pristupa EU. Glavni cilj doprinosa EU ka stabilnosti regiona jeste da se ovaj region, što je prije moguće, uključi u proces proširenja EU nakon 2013. godine, tj. nakon ulaska Hrvatske u EU.

3. Konačna ocjena disertacije

Polazeći od svega prethodno navedenog, posebno teorijsko-hipotetičkog okvira istraživanja, postavljene strukture rada, primjenjene metodologije i nalaza disertacije koji su sistematično i jasno prezentirani u zaključcima doktorske disertacije, jedinstven je stav Komisije da doktorska disertacija „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru“ kandidata mr Nenada Koprivice ispunjava uslove i standarde koji se zahtijevaju od disertacije u oblasti nauke o međunarodnim odnosima. Teorijsko-hipotetički okvir istraživanja je ispravno postavljen, a struktura rada i metodi istraživanja vode potvrđivanju polaznih hipoteza. Korišćena je literatura relevantnih autora različite provenijencije. Za predmet istraživanja ovog dokorskog rada postavljena je analiza procesa proširenja koja dokazuje da EU nije razvila jasnu strategiju narednog proširenja, tj. da prioritet EU nije Zapadni Balkan i dalje proširenje EU. Kroz istraživanje je analizirana validnost postavljenih osnovnih hipoteza istraživanja. Cijenimo da je kroz rezultate istraživanja kandidat potvrdio postavljenu hipotezu i pokazao sposobnost samostalnoga zaključivanja.

<p>Struktura rada je dobro postavljena, slijedeći logički tok analize, a sistematizovani zaključci proizilaze iz provedenog istraživanja. Zaključci iznešeni u radu su relevantni i sa teorijskog aspekta, kao i sa praktičnog aspekta kreiranja i vođenja politike proširenja EU, posebno kada je region Zapadnog Balkana u pitanju. Kandidat je u radu ukazao da jačanje političkih kriterijuma u procesu pristupanja EU, kako u istorijskom kontekstu, tako i u svijetlu novijih političkih, bezbjednosnih i ekonomskih rizika zapadnobalkanskih zemalja, predstavlja uslov kredibiliteta same politike proširenja EU odnosno njenu dugoročnu održivost.</p> <p>Na osnovu svega navedenog, Komisija pozitivno ocjenjuje doktorsku disertaciju mr Nenada Koprivica i predlaže Vijeću Fakulteta političkih nauka u Podgorici i Senatu Univerziteta Crne Gore da prihvati ovaj izvještaj i odobri javnu odbranu disertacije pod nazivom „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru“.</p>	
<p>Originalni naučni doprinos</p> <p>Važno je istaći da je u fokusu istraživanja u ovom naučnom radu jedna od najaktuelnijih odrednica strateških spoljnopolitičkih prioriteta zemalja regiona Zapadnog Balkana, a to je politika pristupanja EU, koja ima snažnu dimenziju ne samo političke i ekonomske, već i socijalne i teritorijalne kohezije regiona sa Unijom. Obuhvatna istraživanja ove aktuelne teme međunarodnih odnosa koja u fokusu imaju analizu odnosa EU i zemalja regiona u procesu evrointegracija (uključujući i analizu geopolitičkih odnosa analiziranih zemalja) nedovoljna su u literaturi našeg regiona, te je ovo istraživanje značajan doprinos daljoj afirmaciji politike pristupanja EU kao ključne komponente strateških spoljnopolitičkih prioriteta zemalja Zapadnog Balkana. Doktorska disertacija može biti od koristi donosiocima odluka (Vlada), ali i akademskoj zajednici i široj javnosti, u upoznavanju i izučavanju političkih aspekata politike proširenja EU. Za najširu podršku jačanju politike proširenja i integraciju zemalja regiona u EU, potrebno je obezbijediti i dobru argumentaciju o efektima integracija, ali i izazovima koje ona nose, te da rad ukazuje kako na prednosti, tako i na nedostatke aktuelne politike EU u oblasti proširenja, koje je u mandatu aktuelne Komisije integrisana sa resorom politike susjedstva. Takođe, doktorska disertacija ima neophodnu dimenziju proaktivnog promišljanja i ukazivanja na konkretne korake i pravce akcije.</p>	
<p>Mišljenje i prijedlog komisije</p> <p>Komisija za ocjenu doktorske disertacije pod naslovom Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru kandidata mr Nenada Koprivice predlaže Senatu Univerziteta Crne Gore da odobri doktorsku disertaciju.</p>	
<p>Izdvojeno mišljenje (popuniti ukoliko neki član komisije ima izdvojeno mišljenje)</p>	
<p>Napomena (popuniti po potrebi)</p>	
<p>KOMISIJA ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE</p>	
Prof. dr Gordana Durović, redovni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore	
Prof. dr Boris Vukićević, vanredni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta Crne Gore	
Prof. dr Dragan Đukanović, vanredni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu	
<p>Datum i ovjera (pečat i potpis odgovorne osobe)</p>	
U Podgorici, juna 2022. godine	<p>DEKAN, Prof. dr Milan Marković</p>

Crna Gora UNIVERZITET CRNE GORE FAKULTET POLITIČKIH NAUKA			
Primljeno:	13.06.2022.		
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
01	803		

Odlukom Senata Univerziteta Crne Gore br. 03-824, donijetoj na sjednici održanoj 15.04.2022. godine, a na predlog Vijeća Fakulteta političkih nauka, imenovani smo za pisanje Izvještaja o ocjeni doktorske disertacije „**Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru**“, kandidata **mr Nenada Koprivice**.

Na osnovu člana 33. Pravila doktorskih studija Univerziteta Crne Gore, komisija je proučila sadržaj i naučne zaključke ove disertacije i podnosi sljedeći:

I Z V J E Š T A J

O OCJENI DOKTORSKE DISERTACIJE

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

1. Podaci o kandidatu

Nenad Koprivica je rođen 02. 02. 1978. godine u Bileći. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Herceg Novom. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Podgorici 2003. godine. Od 2002 – 2005. godine bio je stipendista njemačke fondacije Konrad Adenauer. Akademski naziv magistra nauka stekao je 2005. godine u Centru za studije evropskih integracija, Univerziteta u Bonu, u Njemačkoj (ZEL, Rheinische Friedrich-Wilhelms University - Bonn). Na Fakultetu političkih nauka u Podgorici studijske 2007/08. upisuje doktorske studije, na kojima je odbranio polazna istraživanja. U julu 2013. godine kandidat je predao doktorsku disertaciju pod nazivom: „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru“.

Od septembra 2005. godine volonterski angažovan kao saradnik u nastavi na Fakultetu političkih nauka u Podgorici, a od studijske 2006/07. do septembra 2014. radio kao saradnik u nastavi na predmetima: Osnovi diplomatije, Međunarodni odnosi, Evropske integracije i Diplomatsko pregovaranje. Od 2014. godine je član Savjetodavne grupe „Balkan u Evropi“ (Balkans in Europe Policy Advisory Group - BiEPAG). U pitanju je projekat saradnje Centra za studije jugoistočne Evrope Univerziteta u Gracu (Southeast European Studies of the University of Graz - CSEES) i Evropskog fonda za Balkan (European Fund for the Balkans - EFB) u cilju promovisanja evropske integracije zapadnog Balkana i konsolidaciju demokratskih, otvorenih društava u regionu. BiEPAG čine mladi istraživači iz zapadnog Balkana ali i šire Evrope koji su stekli ugled svojim poznavanjem i razumijevanjem zapadnog Balkana i procesa koji oblikuju ovaj region. Mr Koprivica je i član mreže mladih istraživača u okviru „Transformation Thinkers“ programa njemačke fondacije Bertelsmann Stiftung. Od 2001. godine angažovan je u Centru za demokratiju i ljudska prava (CEDEM-u) kao koordinator na brojnim projektima. Od 2004. saraduje sa švajcarskom fondacijom Swiss Peace, kao koordinator za Crnu Goru. Od 2005. godine član Odbora direktora Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore (UMHCG).

U cilju usavršavanja boravio na brojnim studijskim programima i putovanjima: Oslo (Norveška) – NUPI – Norveški Institut za međunarodne poslove (2010); SAD (Washington D.C, 2007); Univerzitet Humbolt u Berlinu (2009). Na poziv profesora Radovana Vukadinovića sa Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, kandidat je boravio na pomenutom

fakultetu gdje je držao predavanja studentima sa Odsjeka međunarodnih odnosa na temu «Crna Gora i evropske integracije» i dobio korisnu literaturu za izradu doktorske teze. Od 2009. godine član EUCLID mreže sa sjedištem u Londonu; Učestvovao na brojnim međunarodnim naučnim i stručnim konferencijama, seminarima i skupovima u zemlji i inostranstvu. Kandidat govori engleski jezik, a u radu se služi i njemačkim jezikom.

2. Osnovni podaci o doktorskoj disertaciji

Doktorska disertacija pod nazivom „**Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru**“ doktoranda mr Nenada Koprivica napisana je na crnogorskom jeziku (Times New Roman, font 12, prored 1.5) na 277 stranica A4 formata. Nakon početnih stranica disertacije koje uključuju osnovne podatke o kandidatu i disertaciji, slijede rezime na crnogorskom i engleskom jeziku, zatim popis tabela, grafika i slika, pregled sadržaja teze, lista skraćenica, uvodna razmatranja, šest glava, zaključak, kao i spisak literature. U cilju validnijeg razumijevanja tematike rada dato je 14 tabela, 17 grafika i 3 slike, koji pružaju detaljnije informacije i ilustraciju nalaza i zaključaka iznijetih u tekstu. Značajan dio se odnosi na stranu literaturu, čime se može zaključiti da je, s obzirom na njen sadržaj, karakter i ažurnost, kandidat koristio savremenu i aktuelnu literaturu i dokumentacionu osnovu za istraživanje i izradu predmetne doktorske disertacije. Mentor u toku izrade disertacije je bio prof. dr Radovan Vukadinović.

II TEORIJSKO – HIPOTETIČKI OKVIR ISTRAŽIVANJA, METODOLOGIJA I STRUKTURA RADA

1. Teorijsko – hipotetički okvir istraživanja

Rad je nastao kao rezultat prethodno sprovedenog polaznog istraživanja, koje je ukazalo da je ova tema više nego aktuelna, jer je strateški cilj svih država Zapadnog Balkana pristupanje EU u dogledno vrijeme. U savremenom, evropskom diskursu figurira nekoliko različitih teorijskih interpretacija o nastanku i funkcionisanju evropskih integracija, koje predstavljaju osnovu za izgradnju teorijskih i praktičnih koncepata za budućnost Evropske unije. Ovom disertacijom, uz razumijevanje samog procesa širenja EU, nastoji se objasniti njegov značaj za transformaciju geopolitičkih, geostrateških i geoekonomskih odrednica regiona jugoistočne Evrope, vrednovati uticaj procesa na stabilnost i sigurnost u Evropi, te predvidjeti buduće smjernice širenja koristeći se hipotezama zasnovanim na savremenim teorijama međunarodnih odnosa. Kako bi se došlo do spoznaje o procesima i akterima u Evropskoj uniji i razumjelo njihovo djelovanje, potrebno je odgovoriti na pitanja epistemologije i ontologije. Kompleksnost spomenutog ogleđa se kroz činjenicu da su same teorije međunarodnih odnosa osporavane na osnovu ontologije i epistemologije. Empirijska pitanja disertacije su stoga vezana uz ontologijska i epistemološka, jer da bi se odgovorilo na pitanje uzroka, potrebno je prvo pronaći odgovor na pitanje šta postoji i kako to proučavati?

Mr Nenad Koprivica je proučio znanstveno verificiranu literaturu i postavio predmet istraživanja u odgovarajuće teorijske okvire nauke o međunarodnim odnosima. Teorijsko-hipotetički okvir istraživanja, odnosno predmetne doktorske disertacije je postavka o postojanju kredibilne strategije o proširenju EU na zemlje Zapadnog Balkana. Istraživanjem

se teži objasniti prije svega politički aspekt procesa širenja EU, geostrateški i geopolitički rezultati, ali i predvidjeti pravce politike širenja uz primjenu suvremene teorije međunarodnih odnosa. Teorije međunarodnih odnosa nude različite hipoteze koje omogućuju selekciju procesa i mogućnost izbora rezultata. Za proces širenja EU mogu se upotrijebiti teorijske pretpostavke koje daju različite interpretacije istih pojava. Međutim, ne postoji teorija koja bi u cijelosti mogla objasniti proces širenja. Zato je cilj disertacije da analizira složenost procesa proširenja kroz dioptriju tri teorijska pristupa na osnovu kojih se može odgovoriti na glavna istraživačka pitanja disertacije. Uz pomoć različitih teorija (neofunkcionalizma, federalizma i intergovernmentalizma nastoji se objasniti djelovanje EU u sprovođenju politike proširenja tj. utvrditi da li prilikom procesa odlučivanja primat imaju interesi država članica ili same zajednice.

Glavni cilj istraživanja je provjera hipoteza koje su zasnovane na savremenim teorijama međunarodnih odnosa i koje potom omogućavaju komparativnu analizu procesa integracije EU. Polazeći od navedenog:

H1: U osnovnoj hipotezi se ističe da je „širenje EU kompleksan proces obilježen prevagom strateških nad političkim kriterijumima primanja u članstvo. Široko rasprostranjena zabrinutost po pitanju bilo kakvog daljeg proširenja, koja je veoma očigledna u unutrašnjoj politici država članica EU, rizikuje slabljenje najefikasnijeg oruđa koje EU ima u rukama kada se bavi ovim problematičnim regionom. EU nije razvila jasnu strategiju narednog proširenja, a prioritet EU nije Zapadni Balkan i dalje proširenje EU.“ Iz navedene osnovne hipoteze istraživanja, izvedene su i u doktorskoj disertaciji dokazane sljedeće pojedinačne hipoteze:

H2: Efekte proširenja treba analizirati kako iz ugla unutrašnjih uticaja, tako i sa aspektā međunarodnih odnosa. Posebno treba razumjeti ciljeve i uslove pod kojima EU prima novog člana, odnosno razvija institucionalne odnose sa trećim zemljama, kao i implikacijama na strukturu različitih interesa unutar EU. Sa druge strane, kada je u pitanju uticaj proširenja na novu državu bitno je analizirati uticaj evropskih integracija na nacionalnu vladu, njene politike, kao i na političke procese u državama članicama. Ključna dilema je pitanje apsorpcionog kapaciteta EU.

H3: Ključno pitanje je šta motiviše EU na nastavak procesa proširenja na zemlje koje ne pokazuju željeni nivo ekonomske, pravne i društveno-političke stabilnosti? Evropska unija proces proširenja vidi kao istorijsku priliku da se pomogne tranzicija zemalja koje su uključene u proces evropskih integracija, osigura mir, stabilnost i prosperitet na prostoru cijelog evropskog kontinenta. Najznačajniji argument u prilog pristupanju Zapadnog Balkana i dalje je bojazan da bi zaostajanje regiona u procesu evropske integracije proizvelo nestabilnost i konflikte, usljed otvorenih pitanja u regionu. Kapacitet zemalja regiona za generisanje nestabilnosti i dalje je značajno pitanje u odnosima sa EU, koja kroz taj kanal prepoznaje interes za stabilnost u svom dvorištu. Iskustva zemalja Centralne i Istočne Evrope koje su uspješno prošle kroz fazu tranzicije pokazala su da je pažljivo upravljani proces proširenja jedan od najmoćnijih političkih alata EU koji je pomogao tranziciju ovih zemalja u moderne, funkcionalne demokratije. S druge strane, postavlja se pitanje da li je veliko peto proširenje EU i udvostručavanje broja članica, jedan od glavnih razloga jačanja evroskepticizma?

H4: Model integracije (konvergencija) i moć preobražaja EU se ne događaju, kao što je bio slučaj u državama Centralne i Istočne Evrope. EU jeste mirovni projekat, ali ta priča više nije dovoljna da nametne EU kao uzor za države Zapadnog Balkana, kao jedini argument da

građani budu za EU. Regionu Zapadnog Balkana je, u cjelini, potrebna podrška i konkretna pomoć EU na putu evropskih integracija. Proces proširenja EU i njene politike spram balkanskih država dio su generalnog okvira opšte spoljne politike EU, koja pati od mnogih institucionalnih nedostataka u slučajevima kada treba definisati zajednički interes država članica. Kredibilna strategija za integraciju regiona u EU kao i prevencija nastanka balkanskog geta je od kritične važnosti ne samo za region, već i za samu EU.

H5:Tranziciona istorija regiona Zapadnog Balkana je u mnogim aspektima različita od iskustva zemalja Centralne i Istočne Evrope, a ogleda se, prije svega, u ekonomskoj zaostalosti, bezbjednosnoj nesigurnosti i potrebi izgradnje demokratije. Tri glavna faktora koji objašnjavaju odstupanja od srednjoevropskih iskustava su: politička kultura, problemi državnosti, te uticaj rata na tranziciju.

H6:Širenje EU ka Zapadnom Balkanu prolazi kroz najteže razdoblje od Zagrebačkog samita 2000. godine, zbog ozbiljne finansijske krize. Ulazak zapadno - balkanskih zemalja u EU otežava zamor od proširenja u samoj Uniji. Kriza koja je pogodila eurozonu, zaoštrila je podjele, izbacujući na površinu različite poglede o nastavku integracija. Istovremeno, pooštreni su kriterijumi. Uloga EU kao stabilizirajućeg faktora u regionalnim mirovnim procesima, posebno u regionu Zapadnog Balkana, može biti ozbiljno ugrožena finansijskim, ekonomskim i socijalnim problemima u okviru EU. Zemlje regiona su duboko pogođene talasima krize koji su došli iz krize eurozone; negativne posljedice podrazumijevaju pogoršanje stanja u njihovim privredama, perspektiva rasta, sposobnosti za reforme, društvene, političke i institucionalne strukture i sposobnosti da ispune kriterijume za ulazak u EU. Ranija simbolička uloga EU kao „sidra” stabilnosti, kao jednosmjernog puta ka prosperitetu i kao cilja kome se teži, gubi na svojoj uvjerljivosti i privlačnosti u nekim od ovih zemalja, a u pojedinim krugovima izražava se sumnja u korist od ulaska u Uniju.

H7:Uzdizanjem Kopenhaških kriterijuma na nivo Ugovora, kao i iskustvom velikog petog proširenja, za buduće zemlje članice pridruživanje je postalo znatno komplikovanije pa se može govoriti o novom trendu u politici proširenja Evropske unije, tzv. Enlargement plus. Za otvaranje pregovaračkih poglavlja na primjeru Rumunije i Bugarske nijesu bili postavljeni uslovi kakve je kasnije dobila Hrvatska, što je dio enlargement plus programa. Enlargement plus predstavlja i dodatnu otežavajuću okolnost za zemlje kandidate, jer su kriterijumi za pristupanje znatno produbljeni i sveobuhvatniji. Na primjer, EK je na primjeru Crne Gore već kroz Uputnik iz 2009. uvela više elemenata skrining faze, a da zemlja nije bila ni kandidat.

H8:Rezultati istraživanja ukazuju da u javnom mnjenju Crne Gore dominira pozitivan odnos prema evropskim integracijama. Ukoliko se analizira struktura stavova može se vidjeti da je preko 60% stavova struktuirano, i da se identifikuju dva faktora u strukturi, proevropski stav i euroskepticizam, tj. struktuirani su stavovi građana i kada je riječ o pristalicama i o protivnicima Evropske Unije. No, treba obratiti pažnju i na činjenicu da u oko 40% stavovi nisu struktuirani, te je prema tome u perspektivi, u zavisnosti od okolnosti, moguće očekivati fluktuacije i kada je u pitanju ukupan broj pristalica i kada je u pitanju broj protivnika evropskih integracija. U ovoj analizi kandidat daje odgovor na jedno od ključnih pitanje koje glasi: Koji su to ključni faktori koji opredjeljuju stav građana prema EU? Kandidat testira čitav niz hipoteza, prilaže empirijsku evidenciju, i istovremeno pruža valjanu interpretaciju.

H9:Kada analiziramo odnose u regionu i regionalnu politiku Crne Gore, današnja situacija se može ocijeniti dobrom, s obzirom na to kako se i od čega počelo početkom devedesetih godina prošlog vijeka. To se ne odnosi na ekonomsko-socijalno stanje u regiji, već na međusobnu

funkcionalnu regionalnu saradnju. Crna Gora je bila pošteđena velikih ratnih razaranja na svojoj teritoriji, pa u definisanju regionalne politike nije toliko opterećena nasljedem rata, kao što je to slučaj sa drugim zemljama regiona. Kao relativno mala zemlja, geografski središnja zemlja Zapadnog Balkana, normalno je da razvija dobre sveukupne odnose sa svojim susjedima, ali i zemljama šire regije. Crna Gora se u međunarodnim krugovima ne doživljava kao zemlja koja stvara probleme u regiji, već se, nakon ulaska Hrvatske u NATO i EU, smatra liderom ostatka Zapadnog Balkana u evroatlantskoj i evropskoj grupi zemalja. Postoji važan konsenzus između tri ključna elementa koji određuju opšti stav o EU integracijama, a to su, stav javnosti, stav međunarodne zajednice i stav vladajuće političke elite. Sva tri ključna faktora su pozitivno usmjerena, što povećava izvjesnost ishoda i pozitivno djeluje na sveukupnu dinamiku ovog procesa. Opšti konsenzus svih društvenih subjekata oko članstva Crne Gore u EU i visoka posvećenost javnog mnjenja evropskim integracijama, predstavlja izuzetan socijalni i kohezivni kapital.

H10: Crna Gora se suočava sa krupnim izazovima u sprovođenju i primjeni EU *acquis-a* (pravna tekovina EU). Administrativni i sudski kapaciteti i dalje su generalno ograničeni, a da bi u srednjem roku mogla da preuzme obaveze članstva, zemlja treba da ulaže stalne napore kako bi ih ojačala.

H11: Nakon šest talasa proširenja, za preostale evropske zemlje koje su van EU, posebno za zemlje Zapadnog Balkana u koje spada i Crna Gora, ulazak u EU se postavlja kao jedino razumno rješenje. To je put kojim idu sve zemlje susjedi, pa je stoga teško objasniti da li postoji neka racionalnija razvojna strategija osim integracija. Pozicija i veličina Crne Gore, ali i realpolitika, nameću racionalno rješenje – da je svrsishodnije i sigurnije Crnoj Gori kad je u društvu država članica EU.

2. Metodologija istraživanja i nalaza disertacije

Kandidat je koristio metode koje su karakteristične za istraživanja u domenu društvenih nauka. U cilju dokazivanja postavljenih hipoteza korišćeni su opšti metodološki principi, prilagođeni konkretnom predmetu istraživanja, sa stanovišta misaono-logičkog pristupa u cilju otkrivanja i utvrđivanja istine o validnosti postavljenih hipoteza. Metodi istraživanja izabrani su u odnosu na njihovu upotrebljivost u naučnom istraživanju i komplementarnost sa sadržajem rada i postavljenim hipotezama.

U radu su korišćene istraživačke metode koje daju mogućnosti izbora strategije za odgovore na različite istraživačke upite tj. istorijska metoda (primjenom različitih postupaka i instrumenata daje odgovore na pitanja koja se tiču fenomena iz prošlosti); deskriptivna metoda (primjenom različitih postupaka i instrumenata odgovara na pitanja o sadašnjem statusu i strukturi fenomena); korelativna metoda koja odgovara na pitanja o odnosima, međusobnim vezama fenomena i njihovih različitih obilježja; uzročno-komparativna metoda koja produbljuje odgovore na pitanja o odnosima stavljajući ih u kontekst uzročno-posljedične povezanosti u socijalnom i prirodnom okruženju; Upotrijebljene su i opšte metode društvenog istraživanja: metoda deskripcije, metoda analize sadržaja, metoda dokazivanja i opovrgavanja, te metoda sinteze.

Metoda deskripcije upotrijebljena je u početnoj fazi naučnog istraživanja kao i na početku svakog poglavlja rada, u cilju analiziranja važnijih obilježja činjenica i procesa, njihovih

zakonitosti, uzročnih veza i odnosa, kako bi se iste lakše razumjele. Metoda analize sadržaja predstavlja osnovnu metodu naučno-istraživačkog rada. Analizom sadržaja ukazuje se na teorijsku podlogu istraživačkog procesa koji čini kompleksan pojam širenja EU, ali i utiče na pravce njegovog razvoja. U skladu s temom doktorske disertacije, najvažniji izvor za analizu sadržaja predstavljaju već postojeća djela teoretičara međunarodnih odnosa, kao i parcijalne teorijske analize procesa proširenja EU. Na osnovu pomenutih teorijskih okvira dolazi do komparativne analize u odnosu na razvoj procesa integracije i glavnih prepreka u narednom krugu proširenja (poređenje iskustava zemalja koje su postale članice EU 2004/2007. godine kao i iskustvo iz posljednjeg proširenja iz 2013. godine, ali i iskustva zemalja kandidata za članstvo u EU). Na kraju, upotrebom metoda sinteze utvrđuju se činjenice i procesi i pristupa završnom razmatranju i formulisanju konačnih saznanja dobijenih putem sprovedenog istraživanja.

Doktorska teza sadrži teorijsko i empirijsko istraživanje. Teorijski okvir dao je osnov za postavljanje istraživačkih hipoteza. Imajući u vidu prethodno opisane istraživačke hipoteze, bilo je neophodno da se sprovede empirijsko istraživanje koje i predstavlja najznačajniji dio ove doktorske disertacije. Istraživanje se zasniva na kvalitativnoj i kvantitativnoj analizi relevantnih podataka u smislu upotrebe primarnih i sekundarnih izvora. Primarni izvori se odnose na odluke EU i njenih lidera, dokumente usvojene od strane zemalja kandidata za članstvo, kao i izjave predstavnika EU i vodećih lidera EU država. Sekundarni izvori obuhvataju naučne i novinske članke, kao i debate. Istraživanje se u jednom dijelu zasniva na komparativnoj studiji slučaja zemalja koje su uključene u proces EU integracije, pa se koriste faktori koji su imali uticaj na odluke donesene u EU u vezi sa procesom proširenja i analizira ishod takvih odluka (nezavisne i zavisne varijable). Istraživanje obuhvata značajnu statističku građu, prikupljenu iz referentnih izvora pošto su konsultovani i statistički pokazatelji sljedećih baza podataka: Svjetska banka (World Bank), Evropska komisija, Eurobarometar, European Value Survey, Freedom House, vlade zemalja regiona i država članica EU, itd. Dio istraživanja za potrebe disertacije sproveden je za vrijeme studentskog boravka u NUPI-ju (Norveski Institut za međunarodne odnose) 2010. godine, kao i tokom učešća na određenim međunarodnim i regionalnim konferencijama u Evropskoj komisiji, Njemačkoj, Mađarskoj, Austriji, Italiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji i u Crnoj Gori.

U izvođenju zaključaka i dokazivanju hipoteza kandidat Koprivica je koristio izuzetno obimnu i raznovrsnu statističku građu, jer se rad oslanja na rezultate sprovedenih istraživanja, kako primjenom metoda komparativne analize, tako posebno kroz zaključne ocjene dokazane u statističkoj analizi. U empirijskom dijelu istraživanja koriste se različite metode prikupljanja i obrade podataka (statistička analiza) sa akcentom na operativne metode obrade kao što je primjena studije slučaja (koja podrazumijeva jak oslonac na naučno formulisani model pojave u osnovnom predmetu istraživanja koji može dovesti do rekonstruisanja postojećeg ili konstituisanja novog modela). Bitne karakteristike naučnog rada - kritičnost i egzaktnost - primjenjivane su u svim fazama procesa naučno-istraživačkog rada, u čitavom procesu od postavljanja do dokazivanja hipoteze. Ovim je obezbijedena sistematičnost i transparentnost istraživanja, što može imati praktičnu vrijednost za nosioce politike evropskih integracija u Crnoj Gori, i šire.

Pored navedenog, posebna vrijednost ovog rada je predstavljanje sprovedenog istraživanja o mogućim modalitetima sprovođenja politike proširenja EU na naš region korišćenjem tzv.

scenarija metode. Savjetodavna grupa „Balkan u Evropi” - BiEPAG¹ je posebno razmotrila četiri moguća scenarija evropske budućnosti zemalja zapadnog Balkana: nastavak postojeće dinamike proširenja koja podrazumijeva postepen ali spor proces; dva scenarija po kojima EU gubi zapadni Balkan, bilo zbog pregovora koji traju beskonačno dugo ili zbog potpunog odustajanja od procesa proširenja, pri čemu se u trku za zapadnim Balkanom, kao konkurencija EU, upuštaju i druge svjetske sile i, konačno, scenario tzv. Balkanskog velikog praska, po kome će se brz prijem u članstvo postaviti kao prioritet.

3. Struktura disertacije

Doktorska disertacija „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru” sastoji se iz ukupno šest cjelina. Pored uvoda i zaključka, struktura doktorske disertacije uključuje zaokružene i međusobno logički povezane tematske cjeline, podijeljene u šest glava. U uvodnom dijelu disertacije (str. 10-16) kandidat precizira problem istraživanja, osnovne ciljeve i hipoteze i određuje metodologiju rada. Nit dokazivanja postavljene hipoteze, slijedi metodološki pristup – od opšteg ka posebnom i pojedinačnom (deduktivni metod). Polazeći od postavljenog osnovnog cilja istraživanja, rad je strukturiran na šest poglavlja:

U prvom poglavlju (str. 17-52) definišu se temeljni pojmovi istraživanja i analiziraju teorijski pristupi procesa proširenja EU, uglavnom teorije međunarodnih odnosa, odnos federalizma, (neo)funktionalizma i međuvladine saradnje, kao i alternativno-kritički pristupi. Objašnjava se osnovni koncept nastanka i proširenja EU koje je predmet debate već dugo vremena, jednako u odnosu na izbor scenarija proširenja kao i ocjena pozitivnih i negativnih efekata proširenog članstva. Takođe se daje kratak prikaz regionalnih pristupa EU.

U drugom poglavlju (str. 53-77) se analiziraju proces i posljedice širenja EU. Istočno proširenje EU bilo je dugotrajan proces koji je uticao na čitavu Evropu. Ovdje se polazi od hipoteze prema kojoj stupanje na snagu Lisabonskog ugovora predstavlja važan korak sa aspekta stabilizacije i konstitucionalizacije dostignutog stepena proširenja iz 2004 i 2007. godine na novih 12 zemalja članica. Međutim, ono predstavlja i značajan pomak u pripremi Evropske unije za nastavak proširenja, odnosno za postepeno integrisanje zemalja Zapadnog Balkana u EU.

U trećem poglavlju (str. 78-107) analizira se uloga EZ/EU u procesu dezintegracije SFRJ. Pokušava se dati odgovor na pitanje da li je pristup EU zemljama ovog regiona inspirisan procesom dezintegracije ili je pod sjenom toga procesa?

U četvrtom poglavlju (str. 108-151) kandidat pristupa pojašnjenju koncepta i analizira pojam Jugoistočna Evropa – Zapadni Balkan; analiziraju se proces i posljedice širenja EU na ovaj region. Termin Jugoistočna Evropa je određen zbog kompleksnosti i heterogenosti regiona. U isto vrijeme, ovaj termin se takođe odnosi na evoluciju pristupa EU ovom regionu koji reflektuje prvu odliku politike EU prema određenim regionima, a posebno prema Balkanu i preostalom dijelu jugoistočne Evrope - princip diferencijacije. EU primjenjuje ovu razliku u skladu sa ekonomskim i političkim razvojem određenih zemalja, kao i njihovom sigurnošću i

¹ Balkans in Europe Policy Advisory Group: *The Unfulfilled promise: Completing the Balkan Enlargement*, Policy Paper, May 2014. Jedan od članova ove grupe je i autor ove doktorske disertacije.

međunarodnim položajem. Samit u Solunu iz 2003. godine, između EU i država SAP (Proces stabilizacije i pridruživanja) je označen kao nova prekretnica u odnosima između Evropske unije i Zapadnog Balkana.

U petom poglavlju (str. 152-200) se objašnjavaju kvalitativni i kvantitativni pokazatelji analize i istraživanja koje su prezentovane u četvrtom poglavlju, koristeći osnovne premise teorija (neo)funktionalizma, međuvladinog pristupa te socijalnog konstruktivizma. Analizira se evropski put svake od država Zapadnog Balkana pojedinačno pa ovaj dio rada donosi analizu u smislu razradivanja operativnih strategija i politika proširenja. Pored detaljnog pregleda integracionog procesa, pristupa se analizi alternativnih scenarija. Proširenje je jedan od najvećih uspjeha EU. Kandidat je s pravom zaključio da je proces pristupanja postao strožiji sa svakim novim proširenjem. Perspektive Zapadnog Balkana odlučujuće zavise od toga hoće li EU biti jaka i sposobna da oko sebe širi prosperitet, a to znači od razrješenja krize eura.

U šestom poglavlju (str. 201-251) fokus rada se pomjera na proces i posljedice proširenja EU na Crnu Goru. Takođe se daje osvrt na pitanja identiteta u Crnoj Gori u vezi s podjelom na zapadne i ruske uticaje. U ovom dijelu rada se prezentiraju i detaljni rezultati istraživanja koji ukazuju da u javnom mnjenju dominira pozitivan odnos prema evropskim integracijama. Autor daje struktuiranu analizu i pokazuje dobro poznavanje materije pošto se duži niz godina bavi tematikom EU integracija i uticaja na Crnu Goru. Između ostalog, daje se odgovor na pitanje koji su to ključni faktori koji opredjeljuju stav građana prema EU? Na kraju ovog poglavlja, autor zaključuje da pozicija i veličina Crne Gore, ali i realpolitika, nameću racionalno rješenje – da je svrsishodnije i sigurnije Crnoj Gori kad je u društvu država članica EU.

U zaključnom dijelu disertacije (str. 252-261) sumirani su rezultati prema postavljenim ciljevima i istraživačkim hipotezama. Donosi se zaključak utemeljen na potvrđi hipoteza postavljenih u uvodnom dijelu rada. Iz analiziranih slučajeva se zaključuje da je članstvo u EU jedini način da se spriječi perspektiva da Zapadni Balkan postane crna rupa Evrope. Bez Zapadnog Balkana u EU, proces ujedinjenja će ostati nezavršen. Evropska integracija Zapadnog Balkana se zasniva na uzajamnom interesu i EU i datih država. To su činjenice koje ilustruju veliku potrebu za reformom politike EU u regionu zapadnog Balkana u smislu konstruktivnijeg pristupa EU. Glavni cilj doprinosa EU ka stabilnosti regiona jeste da se ovaj region, što je prije moguće, uključi u proces proširenja EU nakon 2013. godine, tj. nakon ulaska Hrvatske u EU.

4. Ostvareni rezultati i naučni doprinos doktorske disertacije

Doktorska disertacija pod nazivom „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru“ sadrži kompleksnu analizu koja je dala značajne naučne rezultate i doprinose. Na osnovu sveobuhvatne analize, kandidat je prihvatio postavljene istraživačke hipoteze. Kandidat Koprivica je kroz sprovedeno istraživanje postigao osnovni cilj postavljen u svojoj doktorskoj disertaciji, jer je, korišćenjem odgovarajuće metodologije analizirao politiku proširenja EU kroz talase njenog širenja, sa posebnom istraživačkom pažnjom na tzv. veliko proširenje EU (2004,2007) i pristupanje Republike Hrvatske (2013), kao i ulogu Evropske zajednice u procesu dezintegracije SFRJ u regionalnom kontekstu. Kroz sprovedeno istraživanje, inovira se pristup politici proširenja Unije prema budućim državama članicama

sa posebnim akcentom na politiku kondicionalnosti i analizu političkih kriterijuma pristupanja za svaku zemlju regiona pojedinačno.

Okvir politike proširenja, definisan kroz aktuelnu trostrubnu strukturu politike proširenja (vladavina prava, ekonomsko upravljanje i reforma državne administracije) analiziran je u sprovedenom istraživanju kroz prizmu političkih kriterijuma i izučavanje složenih odnosa koji danas postoje između novih država nastalih na prostoru bivše SFRJ, čija je zajednička odrednica aspiracija za članstvo u EU. Analizom političkih uslova integracije obuhvata se i analiza ukupnih političkih i ekonomskih odnosa zapadnobalkanskih susjeda, uključujući i otvorena pitanja, koja se lakše mogu rješavati kroz zajednički proces integracija prema EU. U doktorskoj disertaciji kolege Koprivice se ističu, na bazi sprovedenih istraživanja, ključni pravci neophodnih reformi politike proširenja, koji bi podstakli integracije Regiona i spremnost preuzimanja obaveza budućeg članstva, koji su strukturirani na sljedeći način:

Poslije proširenja Unije 2004, 2007. i 2013. godine, u Evropi je nastao novi tip odnosa. Za razliku od ranijih vremena kada je u Uniji bila manjina evropskih država, sada je tamo većina. Biti član Unije nije stvar uslova koje mogu ispuniti samo neke zemlje, već instanca preko koje se verifikuje da li je neka zemlja u stanju da ispuni uslove demokratije, vladavine prava i tržišne privrede. Tome su doprinijele globalne promjene koje su se poslije dvije decenije odigrale u Evropi. Realna i održiva alternativa punopravnom članstvu u EU za zemlje Zapadnog Balkana ne postoji. Razlozi u prilog ovoj tezi su: geografska pripadnost evropskom kontinentu, istorijska, civilizacijska, kulturna i vrijednosna povezanost, nedostatak resursa za samostalno djelovanje, uslovljenost spoljne trgovine i potrebe ekonomskog razvoja kroz ulaganja, investicije i razvoj siromašnih područja i regiona korišćenjem pretpristupnih, potom kohezionog i strukturnih fondova EU. Zbog toga je i integracija u EU način da se osigura mir i izgradi trajna sigurnost. Sa druge strane, mogućnost da se postigne održivi razvoj dobrosusjedskih odnosa i regionalne saradnje se nalazi u jednoj od ključnih paradigmi evropskih studija - neofunkcionalizmu. Neofunkcionalna paradigma saradnje, koja počiva na prelivanju saradnje sa nekontroverznih ekonomskih na osjetljiva politička pitanja, se proteklih godina ogledala u novim regionalnim infrastrukturnim projektima i borbi protiv organizovanog kriminala.

Više od decenije nakon samita u Solunu i dvadeset godina nakon završetka bosanskog rata, još uvijek nije ispunjeno obećanje o članstvu zapadnog Balkana u EU. Iako ovo obećanje i dalje stoji, članstvo u EU nije realno ostvarivo u skorijem periodu. Političke elite u članicama i EU trenutno ne raspolažu legitimitetom da se bezrezervno zalažu za primanje novih država u članstvo. Što duže traje proces, to je veći rizik da će političke elite i građani zapadnog Balkana početi da ga doživljavaju od značajnog uticaja za njihove živote. Različiti scenariji ukazuju na mogućnosti i rizike procesa proširenja. Ostvaren je napredak ali i dalje prijati opasnost da neće biti riješena najsloženija pitanja i da će neke zemlje zaostati u dugim pregovorima bez jasno utvrđenog roka i bez članstva na vidiku, ili iskušenje odnosno opasnost da će treća strana uticati na zahlađenje odnosa nekih zemalja sa EU.

Sa pojavom alternativnih aktera na zapadnom Balkanu podsticaj za bliže povezivanje sa EU, čak i ako proširenje još uvijek nije na vidiku, opada. Ovi spoljni akteri donose različite podsticaje koji su manje fokusirani na demokratsku i ekonomsku reformu, a čak mogu i da zaustave te reforme. Stvaranje problema EU na zapadnom Balkanu može biti privlačno za Rusiju, iako nije u stanju da ponudi koherentni alternativni oblik ekonomske i političke integracije. Ekonomska kriza je smanjila sposobnost Rusije da finansijski interveniše na Balkanu. Mogućnost Rusije da destabilizuje zapadni Balkan ne može da se poredi sa onom

koju ima u Ukrajini ili u drugim zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza, ali se ova sila dobro kotira u djelovima regiona i održava dobre odnose, posebno sa Srbijom i Republikom Srpskom. Zato treba obratiti pažnju na Balkan kao mogući poligon za pojačanu spoljnopolitičku aktivnost Moskve u bliskoj budućnosti, jer će u tom prostoru Rusija testirati jedinstvo Evropske unije.

Politika proširenja je najuspješniji spoljnopolitički instrument EU, a politika uslovljavanja, kao njena differentia specifica, se pokazala kao optimalan instrument kontrole unutrašnjih i spoljnih politika država u procesu pristupanja Uniji. Ukidanjem prve, meka moć, privlačnost i politički uticaj EU bi drastično oslabio. Ukidanjem druge, Unija bi izgubila mehanizme kontrole država u svom okruženju. Iza integracije Zapadnog Balkana je stajala ideja da se ponovi iskustvo iz Centralne i Istočne Evrope. Međutim, osim ako EU ponovo ne osnaži svoj pristup, zapadnobalkanske zemlje će prije slijediti svojevrсну neotitoističku politiku, već isprobanu kod istočnih susjeda EU. Perspektive Zapadnog Balkana odlučujuće zavise od toga hoće li EU biti jaka i sposobna da širi prosperitet, a to znači od razrješenja krize eura. Svjetska ekonomska kriza nije posljedica proširenja EU, pa mu ne smije biti ni prepreka. Usporavanjem ovog procesa neće se riješiti zamor od proširenja, ali postoji opasnost da se zamor od proširenja transformiše u zamor od reformi, što će imati posljedice na ekonomsku i političku stabilnost Zapadnog Balkana.

Potrebni su dodatni koraci da bi se dalo zamaha proširenju. Zaustavljanje proširenja u ovom trenutku, čemu su neki u EU skloni, bi zacementiralo probleme Zapadnog Balkana i nanijelo neprocjenjivu štetu spoljnopolitičkim ambicijama EU. Ako je ispravna početna opservacija da je domaći politički diskurs determinisan EU, izostanak napretka na putu ka članstvu bi mogao da dovede do plime nezadovoljstva Unijom. Odustanak od evropskih integracija povlači opasnost od napuštanja reformskog kursa.

Na osnovu metode scenarija proizilazi da trenutni pristup EU nije dovoljan. Rizici su isuviše veliki, a potencijal EU da podstakne promjene isuviše spor da bi u potpunosti uklonio opasnosti koje sa sobom povlači isključivanje svih ili nekih zemalja zapadnog Balkana iz procesa na još deset ili više godina. Ispunjenje Solunskog obećanja zahtjeva da EU na osnovu scenarija i iskustava iz prethodne decenije izvuče pouke i da promjeni pristup. Zemlje zapadnog Balkana će svakako morati da ispune kopenhavske kriterijume ali EU treba da obustavi praksu dodatnog uslovljavanja prije početka pregovora o pridruživanju. Zemlje treba da ispune te uslove prije prijema u članstvo a ne prije otvaranja pregovora. Dodatne političke uslove treba koristiti sa oprezom, i to tek na kraju procesa pridruživanja a ne na početku. U samom regionu populističko i autoritarno iskušenje predstavlja alternativu proširenju, daleko na obodima EU. Bez energičnijih političkih i ekonomskih reformi, prijem u članstvo EU će ostati samo daleka mogućnost. Takođe treba spriječiti zloupotrebu teme proširenja u političke svrhe od strane pojedinih lidera država članica EU;

Strategija proširenja treba da se prilagodi i sa socijalnog stanovišta, s obzirom da EU nije samo forum za pomirenje nego je i oblast za poslovne kontakte. Niz integrisanih mediteranskih programa su bili aktuelni kada su se Španija i Portugalija pridružile EU, ali ništa slično nije koncipirano da obilježi veliko proširenje iz 2004. Strategija proširenja treba da se uskladi i sa političkog stanovišta, koji zahtijeva jasan stav o novim granicama EU, kako bi se spriječilo stvaranje utiska o neobuzdanoj ekspanziji. Bitno je uspostaviti čvrstu vezu između primjene jasno određenih standarda i nagrade, a toga nije bilo prilikom odlaganja ulaska Rumunije i Bugarske u Šengenski sporazum. S obzirom na to da je kriza dovela do preseljenja moći iz Brisela, Evropskoj komisiji je potrebna podrška nacionalnih vlada.

Da bi proširenje djelovalo i opet bilo u službi „meke moći“, EU treba da prenese težište sa narativa zasnovanog na bezbjednosti na narativ baziran na ekonomiji. Politička stabilizacija putem asocijacije u prošlosti je bila korisna strategija, ali danas nije dovoljna. Važno je dozvoliti zemljama da se bave nečim značajnijim, dok su „na čekanju“. Pristup EU Zapadnom Balkanu trebalo bi da bude: veća podrška prevazilaženju ekonomskih i institucionalnih problema u zamjenu za jače vezivanje za demokratske norme i praksu. Umjesto generalne politike uslovljavanja, bolje se usmjeriti na specifičnosti svake države ZB pojedinačno, jer u suprotnom neće biti daljeg širenja EU. Iskustvo Ukrajine je važna poruka šta se dešava kada takve zemlje nemaju EU perspektivu. U interesu EU je da na Balkanu postoje funkcionalne, stabilne i demokratske države koje ne predstavljaju rizik po EU. Imajući u vidu sve navedeno, možemo zaključiti da je pristupanje Crne Gore EU prioritetan i dugoročan strateški cilj, jer je EU njen ključni partner, kako u ekonomskom smislu, tako i kao presudni politički činilac.

Globalna ekonomska kriza je otkrila strukturne slabosti u ekonomijama EU 28. Polazeći od potrebe snaženja EU u dubinu, Evropska komisija je u martu 2010. godine pripremila, a Savjet EU u junu 2010. godine usvojio Razvojnu strategiju EU – 2020. To je razvojna vizija, koja treba da bude i okvir razvoja Crne Gore u narednoj dekadi. Stoga je okvir razvoja EU i okvir razvoja Crne Gore.

Važno je istaći da je u fokusu istraživanja u ovom naučnom radu jedna od najaktuelnijih odrednica strateških spoljnopolitičkih prioriteta zemalja regiona Zapadnog Balkana, a to je politika pristupanja EU, koja ima snažnu dimenziju ne samo političke i ekonomske, već i socijalne i teritorijalne kohezije regiona sa Unijom. Obuhvatna istraživanja ove aktuelne teme međunarodnih odnosa koja u fokusu imaju analizu odnosa EU i zemalja regiona u procesu evrointegracija (uključujući i analizu geopolitičkih odnosa analiziranih zemalja) nedovoljna su u literaturi našeg regiona, te je ovo istraživanje značajan doprinos daljoj afirmaciji politike pristupanja EU kao ključne komponente strateških spoljnopolitičkih prioriteta zemalja Zapadnog Balkana. Mišljenja smo da rad može biti od koristi donosiocima odluka (Vlada), ali i akademskoj zajednici i široj javnosti, u upoznavanju i izučavanju političkih aspekata politike proširenja EU. Za najširu podršku jačanju politike proširenja i integraciju zemalja regiona u EU, potrebno je obezbijediti i dobru argumentaciju o efektima integracija, ali i izazovima koje ona nose, te smatramo da rad ukazuje kako na prednosti, tako i na nedostatke aktuelne politike EU u oblasti proširenja, koje je u mandatu aktuelne Komisije integrisana sa resorom politike susjedstva. Mišljenja smo i da rad ima neophodnu dimenziju proaktivnog promišljanja i ukazivanja na konkretne korake i pravce akcije.

III OCJENA RADA I PREDLOG KOMISIJE

Polazeći od svega prethodno navedenog, posebno teorijsko-hipotetičkog okvira istraživanja, postavljene strukture rada, primjenjene metodologije i nalaza disertacije koji su sistematično i jasno prezentirani u zaključcima doktorske disertacije, jedinstven je stav Komisije da doktorska disertacija „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru“ kandidata mr Nenada Koprivice ispunjava uslove i standarde koji se zahtijevaju od disertacije u oblasti nauke o međunarodnim odnosima. Teorijsko-hipotetički okvir istraživanja je ispravno postavljen, a struktura rada i metodi istraživanja vode potvrđivanju polaznih hipoteza. Korišćena je literatura relevantnih autora različite provenijencije. Za predmet istraživanja ovog dokorskog rada postavljena je analiza procesa proširenja koja

dokazuje da EU nije razvila jasnu strategiju narednog proširenja, tj. da prioritet EU nije Zapadni Balkan i dalje proširenje EU. Kroz istraživanje je analizirana validnost postavljenih osnovnih hipoteza istraživanja. Cijenimo da je kroz rezultate istraživanja kandidat potvrdio postavljenu hipotezu i pokazao sposobnost samostalnoga zaključivanja.

Struktura rada je dobro postavljena, slijedeći logički tok analize, a sistematizovani zaključci proizilaze iz provedenog istraživanja. Zaključci iznešeni u radu su relevantni i sa teorijskog aspekta, kao i sa praktičnog aspekta kreiranja i vođenja politike proširenja EU, posebno kada je region Zapadnog Balkana u pitanju. Kandidat je u radu ukazao da jačanje političkih kriterijuma u procesu pristupanja EU, kako u istorijskom kontekstu, tako i u svijetlu novijih političkih, bezbjednosnih i ekonomskih rizika zapadnobalkanskih zemalja, predstavlja uslov kredibiliteta same politike proširenja EU odnosno njenu dugoročnu održivost.

Na osnovu svega navedenog, Komisija pozitivno ocjenjuje doktorsku disertaciju mr Nenada Koprivica i predlaže Vijeću Fakulteta političkih nauka u Podgorici i Senatu Univerziteta Crne Gore da prihvati ovaj izvještaj i odobri javnu odbranu disertacije pod nazivom „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru“.

Podgorica, 3. jun 2022. godine

KOMISIJA ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE:

1. Prof. dr GORDANA ĐUROVIĆ, redovni profesor,
Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore

2. Prof. dr BORIS VUKIĆEVIĆ, vanredni profesor,
Fakultet političkih nauka, Univerzitet Crne Gore

3. Prof. dr DRAGAN ĐUKANOVIĆ, vanredni profesor,
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Број 09-263

Подгорица, 24.04 2015 год

UNIVERZITET CRNE GORE FAKULTET POLITIČKIH NAUKA			
Primljeno: <u>27.04.2015.</u>			
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
<u>01</u>	<u>739</u>		

UNIVERZITET CRNE GORE
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
- Sekretaru -

PODGORICA

Vraćamo vam sa uvida javnosti doktorsku disertaciju i Izvještaj o ocjeni disertacije mr **NENADA KOPRIVICE** pod naslovom „Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru“, koje ste nam, u skladu sa čl. 40 stav 1 Pravila doktorskih studija, dostavili 23.03.2015. godine, a na koju u utvrđenom roku nije bilo primjedbi.

Podsjećamo Vas na Odluku o obaveznom pohranjivanju doktorskih disertacija u Digitalni arhiv Univerziteta Crne Gore (br. 01-410 od 25. 02. 2013), kojom su u tački 1 i 2 propisani obavezni *sastavni* djelovi odbranjene doktorske disertacije (Izjava o autorstvu, Izjava o istovjetnosti štampane i elektronske verzije doktorske disertacije i Izjava o korišćenju – sve tri potpisane od strane doktoranda, s datumom i mjestom odbrane).

U skladu s tim, molimo Vas da doktorande sa vaše jedinica obavežete da u štampanu verziju doktorske diisertacije uvrste sve potpisane izjave koje se dodaju iza posljednje paginirane stranice teksta doktorske disertacije¹, što će biti identično elektronskoj verziji.

S poštovanjem,

Sekretar
Branka Rogač
Branka Rogač dipl.pravnik

¹ Navedene izjave se ne smiju dostavljati u slobodnim listovima, već, kao što je naglašeno, iza teksta, što znači kao dio ukoričene doktorske disertacije

Crna Gora
Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

JAVNI POZIV 2015 - Vinogradarstvo

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja objavljuje *Javni poziv za dodjelu podrške investicijama u vinogradarstvu i vinarstvu*. Poziv se objavljuje u okviru Agrobudžeta za 2015. godinu i budžetske linije 2.1.3 *Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva*. Ovim Javnim pozivom uređuju se uslovi, kriterijumi i način prijavljivanja za korišćenje podsticajnih sredstava.

Ovim Javnim pozivom uređuju se uslovi, kriterijumi i način prijavljivanja za korišćenje podsticajnih sredstava.

Bliži kriterijumi i uslovi zaostvarivanja prava na podršku kroz ovaj Javni poziv i zahtjev za podršku objavljeni su na sajtu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Rok za dostavljanje zahtjeva za zasnivanje novih i konverziju postojećih vinograda je 01. maj 2015. godine, a za jesenju sadnju i ostale prihvatljive investicije 01. decembar 2015. godine.

Informacije u vezi sa Javnim pozivom mogu se dobiti putem telefona: 020/482-383.

UNIVERZITET
CRNE GORE

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA
PODGORICA

Na osnovu člana 42. Pravila doktorskih studija (br. 08-583, od 26. 02. 2015. godine), daje se

OBAVJEŠTENJE

Doktorska disertacija mr NENADA KOPRIVICE (zaposlen u Centru za demokratiju i ljudska prava - CEDEM), pod naslovom *Politički uslovi integracije Zapadnog Balkana u EU – poseban osvrt na Crnu Goru*, i Izvještaj o ocjeni doktorske disertacije, izloženi su u Biblioteci Univerziteta Crne Gore.

Izvještaj o ocjeni doktorske disertacije podnijela je Komisija, u sastavu:

Prof. dr RADOVAN VUKADINOVIĆ (mentor),
Redovni profesor Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu (u penziji);

Prof. dr DANIJELA JAČIMOVIĆ (predsjednica Komisije),
Redovni profesor Univerziteta Crne Gore;

Doc. dr BORIS VUKIČEVIĆ (član Komisije),
Docent Univerziteta Crne Gore.

Pregled doktorske disertacije i Izvještaja se može izvršiti u roku od 30 dana od dana objavljivanja ovog obavještenja, u Biblioteci Univerziteta Crne Gore (Podgorica, Ulica Cetinjska br. 2), a primjedbe se mogu dostaviti Vijeću Fakulteta političkih nauka (Podgorica, Ulica 13 jula br. 2).

Prof. dr GORDANA ĐUROVIĆ

Redovni profesor Univerziteta Crne Gore i član Odbora za ekonomske nauke CANU
Datum rođenja: 2.3.1964. Novi Kneževac, Vojvodina, Srbija
Email: gordana@t-com.me

Angažovanje na predmetima:

- **PRIVREDNI RAZVOJ**
- **REGIONALNA EKONOMIJA**
- **EKOLOŠKA EKONOMIJA**
- **CRNA GORA I EVROPSKA UNIJA (EX. POLITIKA PROŠIRENJA EU, FPN)**
- **MEĐUNARODNI EKONOMSKI ODNOSI (FPN)**
- **MAKROEKONOMIJA (Doktorske studije, Ekonomski fakultet)**

Obrazovanje:

- Srednja ekonomska škola (1982), Herceg-Novi (diploma Luča)
- Ekonomski fakultet (1986), Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu;
- Posdiplomske studije, Smjer makroekonomska politika (1991), Ekonomski fakultet, Podgorica, Magistarski rad: „Jugoslavija u prizmi promjena u savremenim ekonomskim sistemima svijeta sa posebnim osvrtom na evropske zemlje“, [COBISS.CG-ID [533517](#)]
- Doktorat (1994): Planiranje privrednog razvoja u uslovima tržišne transformacije“, Ekonomski fakultet, Podgorica <http://phaidra.cis.ac.me/o:641>. [COBISS.CG-ID [6472205](#)]
- July 1997, kurs inovacije znanja za nastavnike u oblasti održivog razvoja: Summer University: "Economics and Ecological Ethics", CEU, Budapest, Hungary;
- March 2000, kurs inovacije znanja za nastavnike u oblasti održivog razvoja, Curriculum Resource Centre: "Sustainable development – revising course syllabus"; CEU, Budapest, Hungary;
- January 2002, Canter for Innovation Policy Research and Education for CEE, (CIPRE), Budapest & American Association for Advancement in Science, (AAAS), USA; "The Role of National Governments in Policy Making in The Age of Globalisation and Rationalisation", Budapest, Hungary;

Kretanje u akademskoj karijeri:

- 01.09.1990, Univerzitet Crne Gore, Ekonomski fakultet, Asistent-privravnik na predmetu: Teorija i planiranje privrednog razvoja
- 27.01.1993., Asistent na predmetu: Teorija i planiranje privrednog razvoja
- 28.09.1995., Docent na predmetu: Teorija i planiranje privrednog razvoja
- 28.03. 2001., Vanredni profesor na predmetu Privredni razvoj
- Od 26.10. 2006.godine - Redovni profesor na predmetima: Privredni razvoj, Međunarodni ekonomski odnosi, Ekološka ekonomija i Regionalna ekonomija

Radni angažmani

- 1987-1988, Sekretarijat za privredu Republike Crne Gore, pripravnik
- Od 1.09.1990, Univerzitet Crne Gore, Ekonomski fakultet
- u Savjetu Ekonomskog fakulteta (1990-1994)
- u Kreativnom jezgru za implementaciju PMB studija (1995)
- Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Podgorici (1995), sekretar Uređivačkog odbora;
- Izabrana djela prof dr Rista Vukčevića, CID, Podgorica, 1995 - jedan od priređivača; ISBN 86-80133-02-7. [COBISS.CG-ID [3268112](#)];
- Direktor IDEI - Prodekan za naučno-istraživački rad na Ekonomskom fakultetu (1998-2000);
- Jedan od osnivača NVO Makromenadžment centar Podgorica (2000) i NVO Crnogorska panevropska unija (2016)

- Član Ekspertskog tima Skupštine RCG za pregovore o kreiranju Ustavne povelje, 2002;
 - Član Savjeta za ustavna pitanja Skupštine RCG, 2003;
 - Šef Katedre za ekonomsku politiku na Ekonomskom fakultetu (2003);
 - Rukovodilac smjera „Evropske ekonomske integracije“ na posdiplomskim studijama i predavač na predmetima „Ekonomija EU“ i „Politika proširenja“ (2006 -); predavač na predmetu „Politika proširenja EU“ na posdiplomskim studijama Fakulteta političkih nauka (2007 -); Predavač na doktorskim studijama (Makroekonomija);
 - Ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom i evropske integracije u Vladi Crne Gore (15.2.2004. - 9. 11. 2006)
 - Potpredsjednik Vlade Crne Gore za evropske integracije (10.11.2006. – 9.6.2009)
 - Ministar za evropske integracije u Vladi Crne Gore (10.6.2009. – 29.12.2010.)
 - Tokom mandata u Vladi Crne Gore:
 - Glavni pregovarač za pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa EU (2005-2007), potpisan SSP, [COBISS.RS-ID [12288528](#)]
 - Glavni pregovarač za pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (2004-2010), završeni multilateralni pregovori i 10 bilateralnih pregovora,
 - Ministar resorno nadležan za pregovore CEFTA 2006, do njihovog parafiranja novembra 2006.g.;
 - Nacionalni koordinator za IPA fondove (NIPAC, 2008-2010),
 - Predsjednik Nacionalne komisije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2007-2010),
 - Šef radnih grupa za pripremu više zakonskih propisa (spoljna trgovina, slobodne zone, strane direktne investicije, konkurencija) i povezanih podzakonskih akata,
 - Koordinator pripreme prvog Nacionalnog programa pristupanja Crne Gore EU 2008-2012, [COBISS.CG-ID [13360912](#)]
 - Koordinator i koautor pripreme Strategije privlačenja stranih direktnih investicija (2006) i Strategije podsticanja izvoza (2006);
 - **Vodeći ekspert za pripremu tri razvojne strategije Crne Gore:**
 - Strategija regionalnog razvoja (2000), i input za Strategiju regionalnog razvoja Crne Gore (2022-2027)
 - Strategija razvoja i redukcije siromaštva (2003) i
 - Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore 2030 (2016);
 - Član HERE tima za Crnu Goru, High Education Reform Expert for EACEA (2014-2017)
 - U [međunarodnom uređivačkom odboru](#) časopisa „Ekonomske ideje i praksa“, Ekonomski fakultet, Univerziteta u Beogradu
 - Član Savjeta za naučno-istraživačku djelatnost (2017- 2020)
 - Član Odbora za ekonomske nauke **CANU**
 - **Evaluator H2020 projekata** za EC – Reasearch Executive Agency, ekspert za oblast međunarodne trgovine (2017-2021)
- **Dobitnik priznanja Univerziteta Crne Gore** za postignute rezultate i doprinose razvoju naučno-istraživačkog, umjetničkog i stručnog rada na Ekonomskom fakultetu u **2018.** godini
 - Dobitnik studentske nagrade **“Najdraži profesor”** za 2003. godinu, Ekonomski fakultet, UCG;

Gostujuća predavanja:

- Djurovic G., **„The EU and the Western Balkans in 2009: Troublemakers and Boring Countries”**, public lecture, London School of Economics, London, UK, 25 February 2009;
- Djurovic G., **„Montenegro after the Commission’s Opinion“**, Policy Briefing, European Policy Centre, Brussels, 7 December 2010;
- Djurovic G. **„Montenegro Country profile: the progress of economic integration to the European Union”**, School of Business, Jiangnan University, Wuxi City, China; 25 September 2014;
- Djurovic G. **„Political and economic aspects of the Western Balkans European integration process: case study Montenegro”**, Fakultet za društvene vede, Univerzitet u Ljubljani, Slovenija, 23 May 2015;

Ostali angažmani

- predsjednik i osnivač NVO „Makromanagement centre“ (2000-2004);

- jedan od osnivača i predsjednik NVO „Crnogorska panevropska unija“ (2016-), članice Međunarodne panevropske unije
- član Predsjedništva Međunarodne panevropske unije (2020 -);
- član Udruženja ekonomista Crne Gore

Naučno-istraživačka djelatnost

1. Knjige

na engleskom jeziku (ili dvojezično):

1. Djurovic G., Boskovic P., Stankovic J. (2002) „**Alternativni razvoj koncepti privrede Crne Gore/Alternative Development Concepts of Economy of Montenegro**“, Ekonomski fakultet, Makromenadžment centar, Podgorica, 2002, 72 strane, dvojezično, ISBN 86-80133-33-2. [COBISS.CG-ID [1958413](#)];
2. Đurović, Gordana, Radović, Milivoje, Bošković, Predrag (2002).. **The analysis of employment law implementaiton – Employment Law on the Republic of Montenegro / Analiza implementacije reformskih zakona u Crnoj Gori : Zakon o zapošljavanju**. Podgorica: Akcija: Ekonomski fakultet, Makromenadžment centar, 2002. 44 str., tabele, graf. prikazi. ISBN 86-80133-25-6. [COBISS.CG-ID [5559312](#)];
3. Crna Gora u XXI stoljeću - u eri kompetitivnosti (2010). / urednik Momir Đurović, stručna monografija, autori priloga: Burić Mihailo, Đurović Gordana, Mirković Jovan, Tomović Šundić Sonja, Šuković Mijat, Akademik, Vlahović Petar, Akademik, Vujošević Ilija, Vukotić Perko, Vukotić Veselin, Dio: Sinteza podprojekta: Integracija u Evropske i Evroatlanske strukture“/ **"Synthesis of the subproject: Integration into the European and Euro-Atlantic Structures"** in Montenegro in the XXI Century - in the Era of Competitiveness, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, CANU, Special editions, 2010 , Volume 73, Issue 1, Oct. 2010, Page(s) 107-128; (on English); [COBISS.CG-ID [16465680](#)];
4. Djurovic Gordana, Stojanović Blazenka (2016)., **The Optimization of Public Administration in the Western Balkan region**, Regional School for Public Administration, ReSPA, Danilovgrad, Montenegro, 2016, ISBN 978-9940-37-012-1; [COBISS.CG-ID [31649296](#)];
5. Djurovic Gordana, Muhadinovic Milica, Djurovic Vasilije, Bojaj Martin (2018). **"Agenda 2030: measuring progress in the Montenegro's national strategy for sustainable development"**, chapter in Book *"Statistics"*, edited by Turkment Goksel, InTechOpen, UK, 2018, ISBN: 978-953-51-6185-1;
6. Djurovic Gordana (2020). **EU Technical Assistance to the Western Balkans**, Chapter in the book: *European Union and the Western Balkans*, (ed. Qorraj G. and Hashi I.), [ToKnow Press](#), International Academic Publisher, Bangkok, Celje, Lublin, ISBN 978-83-65020-33-8;
7. Djurovic, Gordana and Bojaj, M. Martin (2020). **The quality of economic governance and its impact on the growth of Western Balkans countries**. Chapter in the book: *Linear and Non - Linear Financial Econometrics - Theory and Practice* (Edited by Mehmet Terzioğlu, Co-editor Gordana Djurovic); [InTechOpen](#); Print ISBN 978-1-83962-486-5, 2021.; DOI: [10.5772/intechopen.91731](#);
8. Djurovic Gordana at all. (2022). **Regional economic cooperation in V4 and WB6: sharing experience and knowledge in the context of Common Regional Market and post-COVID recovery** (editor), e-book, Montenegrin Pan-European Union, Podgorica, ISBN 978-9940-8846-0-4; COBISS.CG-ID 22434820;(available soon);

na crnogorskom jeziku:

1. "Privreda Crne Gore u tranziciji" (grupa autora, red. Mr Lalić M.), Djurović G., dio **"Planiranje i razvojna politika u uslovima tranzicije sistema"**, Agencija Crne Gore za prestrukturiranje privrede i strana ulaganja, Podgorica, 1995; 338.246.025.88(497.16)(082); [COBISS.CG-ID [45533698](#)];
2. Cvetanović Slobodan, Djurović Gordana, «**Privredni razvoj**», Ekonomski fakultet, Podgorica, 1996 (UDK.330.34(075.8), ISBN 86-80133-07-8 (univerzitetski udžbenik); [COBISS.CG-ID [513106401](#)]
3. **"Regionalni razvoj Crne Gore"**, grupa autora, /Djurović G, rukovodilac istraživanja, autor priloga i priredjivač/, Republički sekretarijat za razvoj, Podgorica, 2000;
4. Đurović, Gordana, radović, Milivoje, Bošković, Predrag. **Analiza implementacije reformskih zakona u Crnoj Gori : Zakon o zapošljavanju**. Podgorica: Akcija: Ekonomski fakultet, Makromenadžment centar, 2002. 44 str., tabele, graf. prikazi. ISBN 86-80133-25-6. [COBISS.CG-ID [5559312](#)];
5. "Crna Gora – opšta monografija" (član Uredjivačkog odbora i autor priloga), G. Djurović: prilozi: **"Privredni razvitak Crne Gore"**, **"Energetika"** i **"Crna Gora - ekologija i razvoj"**, Narodna knjiga, Beograd, 2003, /ISBN 86-331-0751-1, [COBISS.SR-ID 104621324](#)/, (str.305-312 i str. 335-339) ;

6. Djurović Gordana (autor, urednik, autor dodatnog teksta), Čehulić-Vukadinović Lidija, Tahirović Mehmedin, Jaćimović Danijela, Milović Nikola, **“Crna Gora u XXI stoljeću – u eri kompetitivnosti: Integracija u evropske i evroatlanske strukture”**, (posebna izdanja, knj.73, sv.4), Podgorica: Crnogorska akademija nauka I umjetnosti, CANU, 2010, 420 str; graf. prikazi, tabele. ISBN 978-86-7215-247-0. [COBISS.CG-ID [16223760](#)]
7. Grupa autora (G.Djurovic red. i autor više priloga), **„Evropska unija“**, udžbenik za 8. ili 9. razred devetogodišnje osnovne škole, izborni predmet, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2010 (ISBN 978-86-303-1432-2) [COBISS.CG-ID [15174928](#)];
8. Grupa autora (G.Djurovic red.), **„Evropska unija - priručnik za nastavnike“**, za osmi ili deveti razred devetogodišnje osnovne škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2010, ISBN 978-86-303-1438-4 [COBISS.CG-ID [15346704](#)];
9. Grupa autora (Djurović G., red. i autor više priloga), **„Evropske integracije“**, udžbenik za 3. i 4. razred srednje škole, izborni predmet, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2010 (ISBN 978-86-303-1444-5), [COBISS.CG-ID [15644176](#)];
10. Grupa autora (G.Djurovic red.), **„Evropske integracije – priručnik za nastavnike“**, udžbenik za 3. i 4. razred srednje škole, izborni predmet, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2010 (ISBN 978-86-303-1443-8), [COBISS.CG-ID [15645200](#)];
11. Đurović Gordana, **Evropska unija i Crna Gora: ciljevi ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije**. Podgorica: Univerzitet Crne Gore, Ekonomski fakultet, 2012, 365 str., graf. prikazi, tabele. ISBN 978-86-80133-57-7. [COBISS.CG-ID [20040464](#)];
12. Đurović Gordana, **Evropska unija i Crna Gora: politika proširenja**, Univerzitet Crne Gore, Ekonomski fakultet, Podgorica, 569 str., ilustr. ISBN 978-86-80133-60-7. [COBISS.CG-ID [21068816](#)];
13. Đurović Gordana, **Evropska unija i Crna Gora**, naučna monografija, EU info centre, Podgorica, Januar 2016, ISBN 978-9940-9725-0-9 (130 str); [COBISS.CG-ID [28875024](#)];
14. Đurović Gordana, **Evropska unija i Crna Gora: proces pristupanja**, EU info centre, Podgorica, XII 2017; tabele, graf. prikazi. ISBN 978-9940-9725-1-6. [COBISS.CG-ID [34138384](#)];
15. Djurovic Gordana, Mišćević Tanja & Igor Vidaček (2020), **Uporedna analiza iskustava saradnje civilnog sektora i državnih institucija i tijela u procesu evropske integracije u Crnoj Gori, Hrvatskoj i Srbiji**, CEDEM, Podgorica, 2020 (ISBN 978-86-85803-30-7; COBISS.CG-ID 40348688);

2. Radovi objavljeni u časopisima

Radovi u međunarodnim časopisima

1. Djurovic Gordana (2022). Regional economic integration of the Western Balkans: from the CEFTA 2006 towards the EU single market, *Diplomacy Journal*, Issue 28, Bulgarian Diplomatic Institute, Sophia, Bulgaria, July 2022 (will be available soon);
2. Gordana (2022). **War in Ukraine and implications for Montenegro's EU Membership**, ACM Briefs, April 2022, Atlantic Council of Montenegro; (<https://ascg.me/en/publications/>);
3. Muhadinovic M., Djurovic G., Bojaj M. Martin (2021). **Forecasting Greenhouse Gas Emissions and Sustainable Growth in Montenegro: A SVAR Approach**, *Polish Journal of Environmental Studies*, Volume 2021; ([online first](#) on June 2021, scheduled for Issue 5/2021 vol. 30), [SSCI indexed](#);
4. Cetkovic J., Lakic S., Zarkovic M., Djurovic G., Vujadinovic R.(2021), **Application of Economic Analysis of Air Pollution Reduction Measures**, *Polish Journal of Environmental Studies*, Volume 2021; 30(1): 571–583; DOI: <https://doi.org/10.15244/pjoes/122230>; [SSCI indexed](#);
5. Đurović Gordana (2020). **Od Šumanove deklaracije do savremene Unije: integracioni put Crne Gore**, *Istorijski zapisi*, Godina XCIII, br. 1-2/2020, Istorijski institut Univerziteta Crne Gore, Podgorica, UDK 327(497.16):061.1EU (Eng. translation: On the Occasion of Seventy Years of European Integration: from the Schuman Declaration to the Contemporary Union: the Integration Path of Montenegro); Available at: https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_21704/objava_101835/fajlovi/zapisi%201_2.%202020.pdf ;
6. Djurovic G., Lajh D. (2020). **Relationship with the European Union: Slovenia and Montenegro Compared**, *Politics in Central Europe*, *The Journal of Central European Political Science Association*, 16(3), Dec.2020, ISSN 1801-3422, DOI:10.2478/pce-2020-0030, De Gruyter Open access publish, Scopus database, https://www.politicsincentraleurope.eu/documents/file/PCE_2020_3_16.pdf, [Scopus](#);
7. Djurovic G., Djurovic V., Bojaj B.M. (2020), **Macroeconomic Effects of COVID-19 in Montenegro: A Bayesian VARX Approach**, *Financial Innovation* 6, 40 (2020). <https://doi.org/10.1186/s40854-020-00207-z>, A Springer OA Journal, [SSCI indexed](#);
8. Bojaj M. Martin, Djurovic Gordana (2020), **Forecasting of inflation: A Combination Approach**, *Engineering Economics*, Vol. 31(2): 145-144, DOI: <https://doi.org/10.5755/j01.ee.31.2.24609>, [SSCI indexed](#);

9. Galli Alessandro, Djurovic Gordana, Hanscom Laurel and Knezevic Jelena (2018). **Think Globally, Act Locally: implementing the Sustainable Development Goals in Montenegro**, *Environmental Science and Policy*, Volume 84, June 2018, Pages 159–169, DOI [10.1016/j.envsci.2018.03.012](https://doi.org/10.1016/j.envsci.2018.03.012); **SCI Expanded**;
10. Wu Feng and Djurovic Gordana (2018). "**3I Index: A New Method to Examine the Competitiveness of Countries**" International Publication Productivity in the Communication Field (1996–2014)", *Malaysian Journal of Library & Information Science*, Vol. 23, No. 1, April 2018, ISSN 1394-6234, DOI: [10.22452/mjlis.vol23no1.6](https://doi.org/10.22452/mjlis.vol23no1.6) (accepted for publication in January 2018, will be published in April 2018), **SSCI indexed**;
11. Djurovic G., Cetkovic J., Djurovic V., Jablan N. (2018). "**Paris Agreement and Montenegro's INDC: assessing the environmental, social and economic impacts of selected investment**", *Polish Journal of Environmental Studies*, Volume 26, No.3, 2018; ISBN 1230-1485 DOI: [10.15244/pjoes/76308](https://doi.org/10.15244/pjoes/76308), **SCI Expanded indexed**;
12. Djurovic G., Bigovic M., Milovic N.(2017). „**Support for Further Enlargement of the EU: Statistical Analysis of Regional Differences**“, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, London, Volume 19, Issue 3, 2017, DOI:[10.1080/19448953.2017.1267394](https://doi.org/10.1080/19448953.2017.1267394), **SSCI indexed**;
13. Djurovic Gordana, Bulatovic Branko (2014). „**Proposal for the EU CAP compliant agricultural budgeting model in Montenegro**“, *Agricultural Economic*, No. 60, Czech Academy of Agricultural Sciences, Prague, 2014 (10): 479–487; DOI: [10.17221/165/2013-AGRICECON](https://doi.org/10.17221/165/2013-AGRICECON) ; **SSCI and SCI Expanded indexed journal**;
14. Jianhua Wang, Li Qingying and Gordana Djurovic (2015). "**Management of agricultural production cultivation based on science and technology demand evolution and policy advice: taking farmers of Jiangsu Province for examples**", *Guizhou Social Sciences Magazine*, Vol. 302, No.2, February 2015; ISSN: 1002-6924, CN: 52-1005/C), DOI:[10.13713/j.cnki.cssci.2015.02.025](https://doi.org/10.13713/j.cnki.cssci.2015.02.025), (published on Chinese language, 基于科技需求演化的农业生产经营主体培育与政策建议—以江苏地区农户为例); **Chinese SSCI indexed**;
15. Djurovic G. and Radovic M., "**Lobbying for a faster integration track for the western Balkans region**", "The South-East Europe Review for Labour and Social Affairs" (SEER), Europe Trade Union Institute, Düsseldorf, Special Issues – A selection of 17 Years of SEER, 2016, ISBN 978-3-8487-3075-9 (Print), ISBN 978-3-8452-7218-4 (ePDF), pp. 183-195;
16. Djurovic Gordana, Chang Jia-Hui, Wu Feng, "**Raising Competitiveness and Economic Cooperation Through Bilateral Research Mobility Projects: China and Montenegro**", *Journal of Jiangnan University - Humanities & Social Sciences edition*, Vol. 14, No. 2, Mar. 2015, Wuxi, China, ISSN 1671-6973, CN 32-1665/C; DOI:1671-6973(2015)02-0079-07 (published on Chinese language: “中国与黑山两国经贸和农业合作回顾与前瞻”);
17. Boštjan Udovič, Djurović Gordana „**Izkušnje Slovenije na poti v evroatlantske povezave: zgledi, ki naj jim Črna Gora sledi, in napake, ki naj jih ne ponovi**“, *IB Revija*, št.2, let. XLIX, 2015, UMAR; Ljubljana, UDK: 330.34, ISSN 1318-2803;
18. Djurovic Gordana, Bulatovic Branko, „**Product support estimate (PSE) for the beef meat production in Montenegro**“, *Industrija*, Vol 42, No.2, Economic Institute, Belgrade, 2014; 35-56;
19. Djurovic Gordana, Milica Muhadinović, „**European Integration Priorities from the EC Perspective: towards a New Methodology of Comparative Analysis**“, *Yearbook Shipan 2015*, Vol. XIV, No.1, The Atlantic Council of Croatia, Centre for International Studies, Zagreb, 2016, ISSN 1846-4149; 45-55;
20. Djurovic Gordana, Jacimovic Danijela, "**From Stabilisation and Association Process to Full Membership of Western Balkans Countries - Case Study Montenegro**" *International Journal of Information Systems and Social Change*, IJISSC, Volume 5, Issue 3, July-September 2014; 12-28;
21. Djurovic Gordana, "**Towards NATO and the EU Membership: fulfilment of political criteria**", *Yearbook Shipan 2013*, The Atlantic Council of Croatia, Centre for International Studies, Zagreb, 2014; ISSN 1846 - 4149; 85-101;
22. Djurovic Gordana, Milovic Nikola, "**Fulfilling the Goals of Europe 2020 Strategy in the Context of Competitiveness Growth**", "Economic themes", Vol. 4/2013, University of Nis, Faculty of Economics, Nis, Serbia (695-712); ISSN 0353-8648 (Print), ISSN: 2217-3668 (Online);
23. Djurovic Gordana, Jacimovic Danijela, "**Montenegro's Integration Perspective in a Time of Crisis**," *GSTF Journal on Business Review*, Volume 2, Issue 2, June 2012, Page(s) 120-127;
24. Djurovic G., Jacimovic D., „**Implementation of the Acquis as the most important part in further integration phases of Montenegro**“, *Croatian International Relations Review*, Vol. XVII, No.62/63, January/June 2011, Institute for International Relations, Zagreb, Croatia;
25. Djurovic G., "Case of Montenegro: Is WTO membership precondition for opening of EU accession negotiations with Western Balkans countries?", "European Perspectives – Journal on European

- Perspectives of the Western Balkans", Centre for European Perspective, Slovenia, Vol.2, No.1, April 2010, ISSN 1855-7694; p. 17-36; UDK:327(4);
26. Djurovic G., „**Have the problems encountered by Bulgaria and Romania had any influence on the accession policies of the Western Balkan EU candidates?**“, "Europe's World", 7.12.2010, Brussels; Community post;
 27. Djurovic G. and Radovic M., "**Lobbying for a faster integration track for the western Balkans region**", "The South-East Europe Review for Labour and Social Affairs" (SEER), Europe Trade Union Institute, Düsseldorf, Vol. 2, 2010, ISSN 1435-2869, p. 217-226;
 28. Djurovic G., "**The new framework for Enlargement policy and European perspectives of Montenegro**", "The South-East Europe Review for Labour and Social Affairs" (SEER), Europe Trade Union Institute, Düsseldorf, Vol.3, 2005, ISSN 1435-2869, p. 95-109;
 29. Djurovic G., Radović M., Bošković P., "**Montenegrin Labour Market and New Law on Employment**", in "The South-East Europe Review for Labour and Social Affairs" (SEER), Europe Trade Union Institute, Düsseldorf, Vol. 2, 2003, ISSN 1435-2869, p. 59-73, [COBISS.CG-ID [4900109](#)]
 30. Đurović, Gordana, Radović, Milivoje, Bošković, Predrag. **Unemployment and labour market in Montenegro. Facta Universitatis. Series, Economics and Organization**, ISSN 0354-4699, UDC 331.56(497.16) 331.52(497.16), 2002, vol. 1, no. 10, str. 75-83, graf. prikazi, tabele. [COBISS.CG-ID [4899085](#)]
 31. Djurovic Gordana, Vasovic Zorica, "**Montenegro Regional Development**", "Mondonews", Notiziario del Centro Estero del Piemonte, Cammeria di Commercio, Vol. X-XI, Torino, Italy, 2000;
 32. Djurović G., Radović M., Bošković P.: "**Tržište rada i politika zapošljavanja – prilog Strategiji razvoja i redukciji siromaštva u Crnoj Gori**", "Preduzetnička ekonomija" Vol. 3, Postdiplomske studije, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore, ISSN 1451-6659, str. 108-125, Podgorica, Decembar 2003;
 33. Djurovic G., "**European Messages from Montenegro**", Yearbook Šipan 2004, Atlantsko vijeće Hrvatske, Zagreb, 2005 /ISSN 13346776/, p. 79-86;
 34. Djurovic G., "**Fulfilment of political criteria as one of the preconditions on Montenegrin path towards NATO and the EU**", Yearbook Šipan 2010 (Ed. Lidija Čehulić-Vukadinović), International Summer School Šipan, Zagreb, 2011, p.; ISSN 1846-4149;
 35. Djurovic G., "**Montenegro in the expectation of the status of a NATO membership candidate**", Yearbook Šipan 2009 (Ed. Lidija Čehulić-Vukadinović), International Summer School Šipan, Zagreb, 2010, p. 58-74; ISSN 1846-4149;
 36. Djurovic G., "**WTO: Unclear rules of the accession process are major obstacles**", "Perspective", Vol. 31, Magazine of the American Chamber of Commerce in Serbia, October 2010, Beograd, ISSN 1452-6085;
 37. Djurovic G., "**Montenegro's Strategic Priorities on the Path to Euro-Atlantic Integration**", "Connections", The Quarterly Journal, Vol IX, No 1, Winter 2009, Partnership for Peace Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes, Marshall Center, Germany, ISSN 1812-1098; p.93-112;
 38. Djurovic G., "**20 Years - The Convention on the Rights of the Child**", The electronic series "Perspectives" on the Convention on the Rights of the Child, UNICEF, 2009; http://www.unicef.org/rightsite/364_369.htm
 39. Djurovic Gordana, "**Foreign investment for an Increased Dynamics**", "Business Policy", July-August, 1996, Beograd, (UDC 336.648:332.012.32);

Radovi objavljeni u domaćim časopisima

40. Đurovic G., "**Prioritet proizvodnji**", "Ekonomist" br. 3-4/93, Beograd, 1993;
41. Đurovic G., "**Neki problemi razvojne politike i strukturnog prilagođavanja privrede Crne Gore**", "Ekonomist", br. 1/2, Beograd, 1995;
42. Đurović G., "**Privreda Crne Gore - prioritetni programi razvoja u funkciji strukturnog prilagođavanja**", "Ekonomika", br.7-8, Beograd, 1995;
43. Lojpur A., Đurović G., "**Transformacija privrede i ekonomska politika - jedna jednačina sa dvije nepoznate**", "Ekonomist", br.4/95, Beograd;
44. Lojpur A., Đurović G., "**Transformacija privrede i ekonomska politika - jedna jednačina sa dvije nepoznate**", "Poslovna politika", Beograd, decembar 1995;
45. Đurovic G., "**Strana ulaganja - bitna pretpostavka druge faze procesa transformacije u Crnoj Gori**", "Ekonomske teme", br. 2/96, Ekonomski fakultet, Niš, 1996, (UDC 339.727.22:338.246.025.88 (497.96));

46. Đurović G., "Ekološki aspekti privrednog razvoja u Crnoj Gori", "Glasnik", 3/97, Podgorica, 1997;
47. Đurović G. „Stvaranje povoljnog pravnog i ekonomskog ambijenta za ključne tranzicione procese u Crnoj Gori", "Ekonomске teme" br. 2/97, Ekonomski fakultet, Niš, 1997, UDK (65.02+34.028):338.246.025.88 (497.16) ;
48. Đurović G. „Ekonomija i ekološka etika", The Bulletin REC for FRY, br. 4, Beograd, 1997;
49. Lojpur A., Đurović G., Boskovic P., "Regionalni razvoj u Crnoj Gori - ocjena i modaliteti uključivanja eksternih faktora", "Ekonomске teme" br 1/98, Ekonomski fakultet, Niš, 1998, UDK 332.14 (497.16);
50. Đurović, Gordana. **Perspektive privrednog razvoja SR Jugoslavije u prizmi promjena u savremenim ekonomskim sistemima svijeta.** U: *Ekonomski anali : ekonomska istorija, privredni razvoj, privredni sistem, ekonomska politika : izbor tekstova : [(1960-2000) : četiri decenije]*. Podgorica: Ekonomski fakultet, 2000, str. 167-178. /ISBN 86-80133-24-8/; [COBISS.CG-ID [3983373](#)]
51. Đurović, Gordana. **Položaj male zemlje u globalnoj ekonomiji.** U: *Ekonomski anali : ekonomska istorija, privredni razvoj, privredni sistem, ekonomska politika : izbor tekstova : [(1960-2000) : četiri decenije]*. Podgorica: Ekonomski fakultet, 2000, str. 179-184. [COBISS.CG-ID [3983629](#)]
52. Đurovic G., "Reforme sistema visokog obrazovanja u savremenim privredama", "Vaspitanje i obrazovanje", br.1, Podgorica, 2001, str. 136-147; . [COBISS.CG-ID [4991757](#)]
53. Djurović G., Radović M., .Bošković P.: "Harmonizacija ekonomskih sistema Srbije i Crne Gore sa EU: Politika zapošljavanja", ("Preduzetnička ekonomija" Vol. 1, Ekonomski fakultet, Podgorica, 2002, ISBN 86-80133-33-7, str.308-319;
54. Djurovic G., "Harmonization of Economic System of Serbia and Montenegro: Economic Charter", in "Reper - Magazine for social affairs", Cedem, Podgorica, Vol. 2, January 2003, p.28-37;
55. Arandarenko Mihail, Djurović Gordana, "Razvoj socijalne politike u Srbiji i Crnoj Gori", "Socijalni rad i socijalna politika", Fakultet političkih nauka, Beograd, 2004 /ISBN 86-84031-14-8/, str. 3-32;
56. Djurovic G., "Evropski put Crne Gore", "Matica", Br. 20, Cetinje, Podgorica, 2004, (ISSN 1450-9059), str. 7-20;
57. Djurovic G., «Prednosti «dvostrukog» kolosjeka – pogled iz Crne Gore», Evropski forum, Mjesečnik za evropske integracije, br.10, BeCEI, Beograd, 2004, str. 4-5;
58. Djurovic G., „Izazovi evropskih integracija Crne Gore“, „Glasnik“, list PKCG, br.9, septembar, 2010, YU-ISSN 03550-5340;
59. Đurović Gordana, „Podsticanje procesa integracija kroz novu metodologiju pregovora“, *Glasnik PKCG*, Privredna komora Crne Gore, Podgorica, br. 2/2020, str. 84-86;
60. Đurović Gordana, „Crnogorska ekonomija u vrijeme i nakon pandemije COVID-19“, *Glasnik PKCG*, Privredna komora Crne Gore, Podgorica, br. 5/2020, str. 43-44;
61. Đurović Gordana, „Crna Gora u partnerstvu za otvorenu upravu“, *Reforma*, Ministarstvo javne uprave, Podgorica, br. 1/2020, str. 28-31;

3. Radovi na naučnim skupovima i međunarodnim konferencijama

1. Đurović G., "Prioritetni programi razvoja u funkciji strukturnog prilagođavanja privrede Crne Gore", referat u zborniku sa Savjetovanja ekonomista Jugoslavije o aktuelnoj razvojnoj politici, Kopaonik, SEJ, 13-15. mart 1995;
2. Đurovic G., "Neka pitanja makroekonomske regulacije u tranziciji", referat u zborniku radova sa međunarodnog naučnog skupa: Privreda u tranziciji - stanje i perspektive, Ekonomski fakultet, Niš, 18-19.10.1995;
3. Djurović G., "Perspektive privrednog razvoja SRJ u prizmi promjena u savremenim ekonomskim sistemima svijeta", Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Podgorici, oktobar 1995.g;str 43-54. [COBISS.CG-ID [3696397](#)]
4. Đurović G., "Mogućnosti ino-ulaganja u prioritetne sektore razvoja u Crnoj Gori", referat u zborniku sa savjetovanja ekonomista Jugoslavije, Miločer, 18-20.jun 1996., Savez ekonomista Jugoslavije, SEJ, Beograd;

5. Đurović G., "Značaj inostranog ulaganja u procesu transformacije crnogorske privrede" referat u zborniku sa Kongresa ekonomista Jugoslavije na temu: Transformacija jugoslovenske privrede, SEJ, Miločer, jun 1997;
6. Djurović G., "Mjesto male zemlje u globalnoj ekonomiji" referat u zborniku sa Savjetovanja ekonomista Jugoslavije na temu: Strategija razvoja preduzeća i uključivanje preduzeća u svjetsku privredu, Kopaonik, mart 1998; [COBISS.CG-ID [3983629](#)]
7. Đurović G., Vasović Z., Vukalović B., "Valorizacija regionalne dimenzije razvoja kroz međunarodne programe", referat u zborniku sa savjetovanja ekonomista na temu: Preduzetništvo, menadžment, biznis, Ekonomski fakultet, Podgorica (H.Novi, 29-30.4.1998.g.); str. 183-198. [COBISS.CG-ID [3993357](#)]
8. Đurović G., "Kreiranje nove zaposlenosti u Crnoj Gori", referat u zborniku za Savjetovanja ekonomista Jugoslavije na temu: Oporavak jugoslovenske privrede – izazovi i mogućnosti, SEJ, Beograd, decembar 1999;
9. Đurović G., "Regionalna razvojna politika u Crnoj Gori", referat u zborniku sa međunarodnog naučnog skupa na temu: "Regionalni razvoj i demografski tokovi na Balkanu", Ekonomski fakultet, Niš, jun 2000;
10. Đurović G., "Privatizacija u visokom obrazovanju: kako se prilagoditi megatrendovima", referat u Zborniku sa međunarodnog naučnog skupa: Privatizacija u visokom obrazovanju, Ekonomski fakultet, Podgorica, 16. Septembar 2000; [COBISS.CG-ID [3982864](#)]
11. Djurović G., "Ekonomski aspekti implementacije Beogradskog sporazuma", referat u Zborniku sa okruglog stola na temu: Polazne osnove za preuredjenje odnosa Srbije i Crne Gore – sadržinski okvir buduće Ustavne povelje, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, 21.6.2002, str. 84-92; [COBISS.CG-ID [3893517](#)];
12. Đurović Gordana, Radović Milivoje, Bošković Predrag. **Harmonizacija ekonomskih sistema Srbije i Crne Gore sa EU: politika zapošljavanja.** *Preduzetnička ekonomija*, ISSN 1451-6659, 2002, vol. 1, br. 12, str. 308-320. [COBISS.CG-ID [6176781](#)]
13. Đurović G., "Uslovi za ekonomski razvoj Crne Gore u novom insitucionalnom aranžmanu", U: Šuković, Mijat (ur.). *Novi ustav i konstituisanje Crne Gore kao države vladavine prava : radovi sa okruglog stola, Podgorica, 19. mart 2003.*, (Naučni skupovi, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 62, knj. 25). Podgorica: Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, CANU, 2003, str. [93]-102. [COBISS.CG-ID [4235789](#)];
14. Đurović G., "Uslovi za ekonomski razvoj Crne Gore u novom insitucionalnom aranžmanu", Uvodno predavanje, Referat u zborniku radova sa okruglog stola "Crna Gora – kako dalje", Udruženje Korijeni, Podgorica, 19. maj 2003., str. 36-50; [COBISS.CG-ID=20 [3905549](#)]
15. Đurović, Gordana, Radović, Milivoje, Bošković, Predrag. **Problem nezaposlenosti u Crnoj Gori.** U: *Regionalni razvoj i demografski tokovi balkanskih zemalja. 8.* Niš: Ekonomski fakultet u Nišu, 2003, str. 195-205, graf. prikazi, tabele. [COBISS.CG-ID [4898829](#)]
16. Đurović G., "Perspektive harmonizacije ekonomskih sistema Srbije i Crne Gore", Referat u Zborniku radova sa naučnog skupa "Tranzicioni procesi – dometi, ograničenja I perspektive", 26-27. maj 2003., No. 67, CANU, Podgorica, 2004, ISBN 86-7215-152-6, str. 277-287; [COBISS.CG-ID [3998221](#)]
17. Đurović Gordana, Radović Milivoje, Bošković Predrag. **Tržište rada i politika zapošljavanja - prilog Strategiji razvoja i redukciji siromaštva u Crnoj Gori.** *Preduzetnička ekonomija*, ISSN 1451-6659, 2003, vol. 3, br. 12, str. 108-125. [COBISS.CG-ID [6176525](#)]
18. Đurović G., **Agenda ekonomskih reformi kao "Evropska agenda" – institucionalizacija procesa evropskih integracija u Crnoj Gori**, Referat u Zborniku radova sa naučnog skupa "O Agendi ekonomskih reformi u Crnoj Gori", 7 .maj 2004, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, CANU, No. 69, Podgorica, 2004, ISBN 86-7215-154-2, p. 159-164; [COBISS.CG-ID [7866384](#)]
19. Đurović G., "Institucionalni okvir za proces evropskih integracija u Crnoj Gori", U: Vukčević Dragan K. (ur.), *Pravo i evropske integracije*, (Meditranska škola evropskog prava Petrovac, 3-7.maj 2004), Slovođa i pravo, sv. 3, Podgorica, Pravni fakultet, Podgorica, 2005, str. 53-58; graf. prikazi, tabele. [COBISS.CG-ID [4450573](#)]
20. Đurović G., "Evropske perspektive Crne Gore: pripreme za pregovore o sporazumu o stabilizaciji I pridruživanju", Miličerski Ekonomski forum, Zbornik radova "Konkurentnost I evropski put", Savez ekonomista Crne Gore, Savez ekonomista Srbije, Miločer, septembar, 2005, /ISBN 86-907245-0-8, COBISS.CG-ID [9459216](#)/, str. 144-155;
21. Đurović Gordana. **Strateški okvir za promociju izvoza Crne Gore.** U: *Reforme i ekonomska politika u dokumentima i praksi Crne Gore* : [radovi sa okruglog stola, održanog u Podgorici 14. decembra 2005. godine, u organizaciji Crnogorske akademije nauka i umjetnosti], (Naučni skupovi, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 79, knj. 31). Podgorica: Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, CANU, 2006, str. 73-84. [COBISS.CG-ID [3720205](#)]

22. Đurović G., Ražnatović S., Milović N., „**Obaveze Crne Gore po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju u dijelu unutrašnjeg tržišta**“, referat u zborniku radova sa međunarodnog naučnog skupa „Zapadni Balkan na putu ka Evropskoj uniji: Gdje smo i kuda idemo: ka centru ili periferiji EU?“, održanog u Igalu, 27-30. avgusta 2007., Institut Mihajlo Pupuin, Beograd, 2007 (ISBN 978-86-904137-6-8, COBISS.RS-ID [145347596](#));
23. Djurović G., Jacimović D., „**European Enlargement Policy for the Western Balkans: Case of Montenegro**“, International Conference on Eurasian Economies 2010, [Beykent](#) University, Istanbul, Turkey, 4-5. November 2010,
24. Đurović G., Radović M., Đurašković J., „**Makrekonomske performanse crnogorske privrede u periodu 2001—2010.godine**“, Zbornik radova sa međunarodne konferencije „Ekonomski razvoj kroz prizmu preduzetništva“, Ekonomski fakultet, Podgorica, 19.maj 2011; str. 33-56; ISBN 978-86-80133-56-0;[COBISS.CG-ID [5016589](#)];
25. Đurović Gordana. **Pogled na EU sa Balkana : izazovi pristupanja = View of the EU from the Balkans : accession challenges**. U: *Konferencija Ekonomija Crne Gore : 2013 : Saradnjom do prosperiteta : 28. i 28. novembar, 2013, Budva : zbornik konferencije = Conference economy of Montenegro : 2013 : Through cooperation to prosperity : conference proceedings*. Podgorica: [Privredna komora Crne Gore], 2013, str. 52-63, tabele, grafikoni. [COBISS.CG-ID [6317581](#)]
26. Đurović Gordana. **Rast i zapošljavanje u EU kao pretpostavka rasta konkurentnosti**. U: *Zapošljavanje kroz prizmu preduzetništva*. Podgorica: Ekonomski fakultet, 2013, str. 29-41, tabele. [COBISS.CG-ID [6168333](#)]
27. Djurovic Gordana, Milovic Nikola, „**Fulfilling the Goals of Europe 2020 Strategy in the Context of Competitiveness Growth**“, Conference *“The Global Economic Crisis and the Future of European Integration”*, Nis, Serbia, 18. October 2013 (published in “Economic themes” Vol 4/2013, 695-712);
28. Djurovic Gordana, „**Importance of the EU Pre-accession Assistance in Financing of Local Economic and Infrastructure Development: Experiences of Montenegro in MFF 2007-2013**“, Proceedings, International Conference *“Local Economic and Infrastructure Development of SEE in the Context of EU”*, LEIDSEE, Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina, 20. September 2013, Sarajevo; DOI [10.5644/PI2013-153-21](#); ISBN 978-9958-501-92-0;
29. Djurovic Gordana, „**Izveštaj o napretku Evropske komisije kao instrument podsticanja institucionalnih reformi zemalja regiona: antikoruptivna politika**“, Zbornik: *Institucionalne reforme, ekonomski razvoj i proces pridruživanja Evropskoj uniji*, Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, Naučno društvo ekonomista Srbije, 25. Maj 2013, Belgrade, 2013; ISBN: 978-86-403-1314-8; [COBBIS.RS-ID [199760652](#)]; 121-141;
30. Djurovic Gordana, Milovic Nikola, „**EU Enlargement Policy Framework for the Western Balkans: Six “C” Principles and the New Negotiating Rules**“, *9th International conference „Economic integration, competition and cooperation“*, 17-19 april 2013, Opatija, [Zbornik](#), Ekonomski fakultet, Sveučilište u Rijeci, ISBN 978-953-7813-16-1;
31. Đurović Gordana, Milović Nikola. **Economic effects of Montenegrin strategic foreign policy priorities**. U: Radović Milivoje (ur.). *The Book of abstract*. Podgorica: University of Montenegro, Faculty of Economics, 2014, str. 17. [COBISS.CG-ID [6251533](#)];
32. Djurovic Gordana, Milovic Nikola, **Economic effects of Montenegrin strategic foreign policy priorities**, Proceedings, International Conf.“Entrepreneurship and Innovations as Precondition for Economic Development, Faculty of Economics, Podgorica, 17. June 2014; 91-105; ISBN: 978-86-80133-71-3 [COBISS.CG-ID [25639952](#)];
33. Djurovic Gordana, „**Towards NATO and the EU Membership: fulfilment of political criteria**“, Yearbook Shipan [2013](#), The Atlantic Council of Croatia, Centre for International Studies, Zagreb, 2014; ISSN 1846 - 4149; 85-101;
34. Djurovic Gordana, Udovič Boštjan, „**Small states and EU and NATO integration: experiences of Slovenia and challenges for Montenegro**“, MICED conference, 17-18 September 2015, Faculty of Economics, Podgorica, 2015, ISBN 978-86-80133-72-0; 49-58; [COBISS.CG-ID [28928272](#)];
35. Djurovic Gordana, Milica Muhadinović, „**Waiting for integration – going beyond transition: Case study Montenegro**“, Conference Researching Economic Development and Entrepreneurship in Transition Economies: Assessment of the last 25 years, going beyond the ‘transition’, REDETE [2015](#), University of Banja Luka, 2016, ISBN 978-99938-46-54-3 (the Conference held in Graz 22-24 October 2015); 519-530;
36. Djurovic Gordana, „**Performance management and its contribution to the process of optimistion of public administration**“, In: Strengthening the competences of senior management in the state administration, Conference 4-6 April 2017, Directorate for human resources of Montenegro, Podgorica, 2018 (u štampi);
37. Đurović Gordana „**Ljudski i društveni kapital u Nacionalnoj strategiji održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine**“, U: Zborniku sa naučnog skupa Stanovništvo Crne Gore – struktura i projekcije, 29. jun 2017, (red. Veselin Vukotić), Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Knjiga 145, Odjeljenje

društvenih nauka knj. 49; ISBN 978-86-7215-432-0, CANU, Podgorica, 2018 [COBISS.CG-ID [514462950](#)];

38. Djurovic Gordana (2021), „**The 15th independence anniversary of Montenegro: achievements and challenges**”, International Scientific Conference “Thirty Years After Breakup of the SFRY: Modern Problems of Relations Between the Republics of the Former Yugoslavia”, The Institute of Economics of the Russian Academy of Sciences, 21 May 2021; https://www.inecon.org/docs/2021/Presentation_Djurovic_20210521.pdf

Mentorstvo na doktorskim studijama

- dr Dragana Radević, „Ekonomska efikasnost versus socijalna jednakost u državi blagostanja“, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Podgorica, 2007;
- dr Nikola Milović, „Konkurentnost privrede Crne Gore“, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Podgorica, 2011;
- dr Branko Bulatović, Optimizacija modela ruralnog razvoja Crne Gore, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Podgorica, 2014;
- dr Martin Bojaj, Maintaining price stability in Montenegro through governing of external and internal factors of inflation, 2021;
- dr Milica Muhadinović, Ostvarivanje globalnih ciljeva održivog razvoja kroz pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji, 2022;

Mentorstvo na postdiplomskom studiju

- Veliki broj kandidata (75), dostupno u bazi COBISS.CG-ID

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ

Цетински пут б.б.
П. факс 99
81000 ПОДГОРИЦА
СРБИЈА И ЦРНА ГОРА
ТЕЛЕФОНИ: (081) 241-777
241-888
Факс: (081) 242-301

UNIVERSITY OF MONTENEGRO

Cetinjski put b.b.
P.O. BOX 99
81000 PODGORICA
SERBIA AND MONTENEGRO
Phone: (+381) 81 241-777
241-888
Fax: (+381) 81 242-301

Број: 01-5042
Датум, 26.10.2006 г.

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
Број 1245
04/12 20 06 год.
ПОДГОРИЦА

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG br. 60/03.) i člana 19 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 26.10.2006. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr GORDANA DJUROVIĆ bira se u akademsko zvanje **redovni profesor** Univerziteta Crne Gore za predmete: Privredni razvoj, Regionalna ekonomija i Ekološka ekonomija na **Ekonomskom fakultetu u Podgorici** i Medjunarodni ekonomski odnosi na **Fakultetu političkih nauka u Podgorici**.

РЕКТОР,
[Signature]
Prof.dr Ljubiša Stanković

Prof. dr Boris Vukićević

BIOGRAFIJA

Prof. dr Boris Vukićević je rođen 1983. godine. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Podgorici. Pravni fakultet Univerziteta Crne Gore završio je 2005. godine sa prosječnom ocjenom 9.50. Tokom studiranja više puta je nagrađivan (studentska nagrada Pravnog fakulteta na svakoj godini studija i stipendija Atlasmont banke za 2004. godinu). Magistrirao je na Fakultetu političkih nauka Univerziteta Crne Gore 2008. na temu *Organizacija diplomatije Svete Stolice i njen istorijski razvoj* a doktorirao na istom fakultetu 2011. godine na temu *Postkoncilnska diplomatija Svete Stolice i Hladni rat u Evropi*. Od 2005. je honorarno angažovan, a od 1. novembra 2006. u radnom odnosu na FPN. Bio je saradnik na nizu predmeta iz oblasti međunarodnih odnosa i diplomatije, a 2012. je izabran u zvanje docenta na Fakultetu političkih nauka (predmeti: Međunarodni odnosi, Međunarodne organizacije i Istorija diplomatije). Na istom fakultetu predaje i Teorije međunarodnih odnosa i Diplomatsko i konzularno pravo, a od 2011. do 2016. predavao je i Politički sistem Crne Gore. Petog marta 2018. izabran je u zvanje vanredni profesor Univerziteta Crne Gore za oblast Međunarodni odnosi i diplomatija na Fakultetu političkih nauka. Bio je polaznik kursa *The Catholic Church and the International Policy of the Holy See* na Pontificia Università Gregoriana u Rimu i Torinu 2007, a dio istraživanja za doktorsku tezu vršio je na Univerzitetu u Beču 2009. Bio je učesnik programa State Departmenta o spoljnoj politici SAD na Bard College-u, Njujorku i Vašingtonu 2014. godine. Boris Vukićević je bio istraživač na dva projekta Regionalnog programa podrške društvenim istraživanjima koji implementira Univerzitet u Friburu uz podršku Švajcarske agencije za saradnju i razvoj, 2012. i ponovo 2015-2016. godine. Bio je član tri posmatračke misije na izborima u Ukrajini 2007, 2010. i 2014, kao i učesnik niza naučnih konferencija. Između ostalog, učestvovao je, sa izlaganjem, na konferencijama na Jagelonskom univerzitetu u Krakovu, Univerzitetu u Luksemburgu, Univerzitetu u Oslu, Univerzitetu umjetnosti u Firenci, Novom univerzitetu u Sofiji, Nacionalnoj školi političkih nauka i javne administracije u Bukureštu, Univerzitetu za finansije i menadžment u Varšavi, Univerzitetu u Ankari, Univerzitetu u Prištini, Univerzitetu u Beogradu, Sveučilištu u Zagrebu i drugima. Obavljao je više funkcija na FPN – koordinator nastave 2008-2009, prodekan za razvoj 2012-2014, prodekan za nastavu 2014-2015, rukovodilac doktorskih i magistarskih studija 2012-2015. Decembra 2017. godine izabran je za predsjednika Suda časti Univerziteta Crne Gore. Bio je mentor većeg broja diplomskih i magistarskih radova. Član je Centra mladih naučnika Crnogorske akademije nauka i umjetnosti od 2013, a od 2014. do 2016. bio je i njegov sekretar. Član je Uređivačkog savjeta Leksikona diplomatije Crne Gore. Autor je jedne monografije i velikog broja naučnih radova u domaćim i stranim časopisima i zbornicima, među kojima se izdvajaju tri samostalna rada publikovana u časopisima koji se nalaze na SSCI/AHCI listi i dva samostalna rada u časopisima indeksiranim u bazi Scopus, kao i koautor više stručnih knjiga. Govori engleski i italijanski, služi se francuskim jezikom.

ODABRANA BIBLIOGRAFIJA

Naučni članci

- VUKIĆEVIĆ, Boris. The Holy See and Tito's Yugoslavia: Ostpolitik in the Adriatic. *Journal of Mediterranean Studies*. ISSN: 1016-3476. 2017. Volume 26, Issue 2, str. 169-187.
- VUKIĆEVIĆ, Boris. Foreign Relations of Post-Independence Montenegro: A Change of Direction. *Lithuanian Foreign Policy Review*. ISSN: 1392-5504. Volume 36, Issue 1 (Dec 2017), str. 107-135.
- VUKIĆEVIĆ, Boris. Jewish Communities in the Political and Legal Systems of Post Yugoslav Countries. *Trames, Journal of the Humanities and Social Sciences*. ISSN 1736-7514 (electronic) ISSN 1406-0922 (print). 2017. vol. 21, issue 3, str. 251-271. http://www.kirj.ee/public/trames_pdf/2017/issue_3/Trames-2017-3-251-271.pdf doi:<https://doi.org/10.3176/tr.2017.3.04>
- VUKIĆEVIĆ, Boris. Pope Francis and the challenges of inter-civilization diplomacy. *Revista Brasileira de Política Internacional*, ISSN 1983-3121. 2015, vol. 58, no. 2, str. 65-79. <http://www.scielo.br/pdf/rbpi/v58n2/0034-7329-rbpi-58-02-00065.pdf>, doi: 1590/0034-7329201500204.

VUKIĆEVIĆ, Boris. Sveta Stolica i vodeće zapadne zemlje - SAD, Velika Britanija i Francuska u hladnoratovskom periodu. *Glasnik Odjeljenja društvenih nauka*, ISSN 0350-5472, 2014, knj. 22, str. 229-249.

VUKIĆEVIĆ, Boris. Diplomatske veze Svete Stolice sa Sovjetskim Savezom u vrijeme pontifikata koncilskih papa. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, ISSN 1849-1154, 2014, vol. 64, no. 3, str. 425-441. <http://hrcak.srce.hr>.

VUKIĆEVIĆ, Boris. Faktori uticaja Svete Stolice na demokratske promjene u zemljama realsocijalizma osamdesetih godina XX stoljeća. *Glasnik Odjeljenja društvenih nauka*, ISSN 0350-5472, 2012, knj. 21, str. 217-242.

VUKIĆEVIĆ, Boris. Početak hladnog rata u Evropi i prekid diplomatskih odnosa Svete stolice i istočnoevropskih država. *Arhivski zapisi*, ISSN 0353-7404, 2011, god. 18, br. 2, str. 141-162.

VUKIĆEVIĆ, Boris. Sveta stolica i civilizacijsko posredovanje Zapada i Istoka. *Sociološka luča*, ISSN 1800-6167, 2011, god. 5, br. 1, str. 34-53.

VUKIĆEVIĆ, Boris. Papsko diplomatsko predstavljanje u stranim državama od Lateranskog sporazuma do pontifikata Benedikta XVI. *Arhivski zapisi*, ISSN 0353-7404, godina XVI, broj 2, Cetinje, 2010, str. 95-111.

VUKIĆEVIĆ, Boris. Istorijski razvoj papskog diplomatskog predstavljanja u stranim državama do Lateranskog sporazuma 1929. godine. *Istorijski zapisi*, ISSN 0021-2652, 2008, god. 81, br. 1/4, str. 109-127.

VUKIĆEVIĆ, Boris. Pojam Svete stolice i principi njenog djelovanja u međunarodnim odnosima. *Sociološka luča*, ISSN 1800-6167, godina II, broj 1, 2008, str. 32-48.

Objavljena naučna izlaganja na konferencijama

VUKIĆEVIĆ, Boris. Дипломатически, династически и културни вѣзки на Черна гора в края на XIX и началото на XX век/ The Diplomatic, Dynastic and Cultural Relations of Fin-de-siècle Montenegro. U: *19th Century Romanticism. The Life and Art of Dimitar Dobrovich (1816-1905)*, compiled by Angela Daneva, Conference Proceedings, 16 to 17 November, 2016. New Bulgarian University, Sofia, str. 42-66. ISBN 9789545-359767

VUKIĆEVIĆ, Boris, SAVIĆ, Marko. Balkans in the geopolitical strategies of great powers : the case of post-independence Montenegro. *Megjunaroden dijalog: Istok-Zapad*. 2015, god. 2, br. 2, str. 97-100. ISSN 1857-9302 http://mcsp.mk/publications/izdanija/ZBORNIK_6_PRAVO_i_web.pdf

VUKIĆEVIĆ, Boris. Vjerske slobode i sekularizam u Crnoj Gori. U: *Kultura ljudskih prava : radovi sa naučnog skupa*, Podgorica, 6, decembar 2012, (Naučni skupovi, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 123, knj. 45). Podgorica: Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 2014, str. 97-116. (ISBN 978-86-7215-336-1)

Poglavlja u monografskim publikacijama

VUKIĆEVIĆ, Boris. Izborna kampanja u Crnoj Gori. U: GOATI, Vladimir, et al. *Izborni i partijski sistem u Crnoj Gori : perspektiva razvoja unutarpartijske demokratije*. Podgorica: Centar za monitoring i straživanje - CeMI, 2015, str. 135-150. (ISBN 978-86-85547-37-9)

VUKIĆEVIĆ, Boris. Electoral campaign in Montenegro. U: GOATI, Vladimir, et al. *Electoral and Party System in Montenegro: A Perspective of Internal Party Development* Podgorica: CeMI, 2015, str. 137-152 (ISBN 978-86-85547-38-6)

VUKIĆEVIĆ, Boris, VUJOVIĆ, Zlatko. Constitutional and legal-political framework of the parliament in Montenegro, 1989-2012. U: ORLOVIĆ, Slaviša (editor). *Comparative Analysis of Democratic Performances of the Parliaments of Serbia, Bosnia and Herzegovina and Montenegro*. Belgrade: University, Faculty of Political Sciences, Centre for Democracy; Sarajevo: Sarajevo Open Centre; Podgorica: Faculty of Political Science, University, 2013, str. 59-80. (ISBN 978-86-84031-61-9)

VUKIĆEVIĆ, Boris. Legislative function of the Parliament of Montenegro. U: ORLOVIĆ, Slaviša (editor). *Comparative Analysis of Democratic Performances of the Parliaments of Serbia, Bosnia and Herzegovina and Montenegro*. Belgrade: University, Faculty of Political Sciences, Centre for Democracy; Sarajevo: Sarajevo Open Centre; Podgorica: Faculty of Political Science, University, 2013, str. 121-138. (ISBN 978-86-84031-61-9)

VUKIĆEVIĆ, Boris, VUJOVIĆ, Zlatko. Ustavni i političkopравни okvir parlamenta u Crnoj Gori : 1989-2012. U: ORLOVIĆ, Slaviša (ur.). *Demokratske performanse parlamenata Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore*. Beograd: Fakultet političkih nauka; Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar; Podgorica: Fakultet političkih nauka, 2012, str. 55-76. (ISBN 978-9958-536-03-8)

VUKIĆEVIĆ, Boris. Zakonodavna funkcija Skupštine Crne Gore. U: ORLOVIĆ, Slaviša (ur.). *Demokratske performanse parlamenata Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore*. Beograd: Fakultet političkih nauka; Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar; Podgorica: Fakultet političkih nauka, 2012, str. 117-131. (ISBN 978-9958-536-03-8)

Naučna monografija

VUKIĆEVIĆ, Boris. *Organizacija diplomatije Svete stolice*, (Biblioteka Prva studija). Beograd: Udruženje za političke nauke Srbije: Čigoja štampa; Podgorica: Fakultet političkih nauka, 2011. 129 str. ISBN 978-86-7558-838-2

Univerzitet Crne Gore
adresa / address_ Cetinjska br. 2
81000 Podgorica, Crna Gora
telefon / phone_ 00382 20 414 255
fax_ 00382 20 414 230
mail_rektorat@ac.me
web_www.ucg.ac.me
University of Montenegro

Broj / Ref 03 - 804

Datum / Date 05. 03 2018

Crna Gora
UNIVERZITET CRNE GORE
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

05. 03. 2018

Šifra	Ime	Prezime	Broj
01	633		

Na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju („Službeni list Crne Gore“ br. 44/14, 47/15,40/16,42/17,71/17) i člana 32 stav 1 tačka 9 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore na sjednici održanoj 05.03.2018.godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr **BORIS VUKIĆEVIĆ** bira se u akademsko zvanje vanredni profesor **Univerziteta Crne Gore** za oblast **Međunarodni odnosi i diplomatija** na **Fakultetu političkih nauka**, na period od pet godina.

**SENAT UNIVERZITETA CRNE GORE
PREDSJEDNIK**

Prof.dr Danilo Nikolić, rektor

DRAGAN ĐUKANOVIĆ

Dragan Đukanović rođen je 1974. u Loznici. Doktorirao je 2006. na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu.

Zaposlen je kao redovni profesor na istom fakultetu. U brojnim domaćim i inostranim naučnim i stručnim časopisima tokom protekle decenije objavio je više desetina radova iz oblasti savremenih balkanskih odnosa i spoljne politike Srbije i država Zapadnog Balkana. Takođe, učestvovao je u realizaciji većeg broja projekata u okviru nevladinog sektora (Evropski pokret u Srbiji, ISAC fond, Centar za spoljnu politiku, Centar za regionalizam, itd.). Gostovao je kao predavač na više evropskih univerziteta.

Od 2015–2017. bio je pomoćnik direktora za naučnoistraživačku djelatnost Instituta za međunarodnu politiku i privredu iz Beograda, a 2008–2017. glavni i odgovorni urednik naučnog časopisa *Međunarodna politika*. Predsjednik je Centra za spoljnu politiku od 2018. godine. Član je Foruma za međunarodne odnose Evropskog pokreta u Srbiji i njegov nekadašnji potpredsjednik (2014–2018).

Selektivna bibliografija:

- Dragan Đukanović, *Balkan na posthladnoratovskom raskršću (1989–2016)*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, JP „Službeni glasnik”, Beograd, 2016, 207 str.
- Dragan Đukanović, Marko Dašić, “Effects of the Ideas of the October Revolution in Russia on the Foreign Policy of Yugoslavia in the Period 1945–1947”, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, ISSN 1944-8953, Online ISSN: 1944-8961, DOI: <https://doi.org/10.1080/19448953.2018.1556449>, vol. 22, Issue 2, 2020, pp. 259–274.
- Dragan Đukanović, “The Process of Institutionalization of the EU’s CFSP in the Western Balkans Countries during the Ukraine Crisis”, *Croatian International Relations Review*, Vol. XXI, No. 72, ISSN 1848-5782, UDC 327:061.1 EU (497-15:477), International Economic and Political Relations, Zagreb, September 2014-March 2015, pp. 81–106.
- Dragan Đukanović, „Republika Srbija i Crna Gora - analiza bilateralnih odnosa i problema nakon 2006. godine“, *Srpska politička misao*, god. XXII, vol. 48, br. 3, Institut za političke studije, Beograd, 2015, str. 51–70.
- Dragan Đukanović, “The Impact of the Migrant-Refugee Crisis on the Bilateral Relations in the Western Balkans and Southeast Europe”, in: Branislav Đorđević, Taro Tsukimura and Ivona Lađevac (eds.), *Social and Economic Problems in the Contemporary World*, Doshisha University, Doshisha, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, 2017, pp.
- Dragan Đukanović, Branislav Đorđević, „Mali Šengen – koncept, implementacija i kontroverze“, *Međunarodni problemi*, ISSN 0025-8555, UDK 339.92(497), DOI: <https://doi.org/10.2298/MEDJP2003595D>, God. LXXII, br. 3, Beograd, 2020, str. 595–618.
- Dragan Đukanović, Milan Krstić, „Regionalna saradnja na Zapadnom Balkanu – dugoročno čekanje na članstvo u Evropskoj uniji i/ili ‘Balkanska unija’“, *Srpska politička misao*, ISSN 0354-5989, UDK 339.92+327(497-15), DOI

<http://doi.org/10.22182/spm.7112021.1>, COBISS.SR-ID 102782215, broj 1, godina XXVIII, Beograd, 2021, str. 9–26.

- Dragan Đukanović, Marko Dašić, „Modeliranje regionalne saradnje na Balkanu nakon 1999. godine: evropska iskustva i njihova primena“, *Međunarodni problemi*, br. 4, ISSN 0025-8555, UDK 339.923(4-672:497-15), DOI <https://doi.org/10.2298/MEDJP2104617D>, COBISS.SR-ID 6012674, Vol. LXXIII, Beograd, 2021, str. 617–636.
- Dragan Đukanović, Marjan Gjurovski, “The Western Balkans Security in Contemporary Geostrategic Changes Between East and West“, in: Dragana Kolaric (ed.), *Archibald Reiss Days*, Tom 1., Academy of Criminalistics and Police Studies, Belgrade, 2017, pp. 231–240.
- Dragan Đukanović, “Western Balkans Between EU integrations and Russian Influence“, in: Marjan Gjurovski (ed.), *Security Concepts and Policies – New Generation of Risk and Threats*, (T. 2), University „St. Kliment Ohridski“, Bitola, Faculty of Security, Skopje, Hanns Seidel Stiftung, Skopje 2017, pp. 78–85.
- Mihajlo Vučić, Dragan Đukanović, “Geostrategic and International Legal Determinants of the Croatian Dominance in the Eastern Adriatic“, *Serbian Political Thought*, Institut za političke studije, Beograd, god. IX, br. 1, Beograd, 2017, str. 21–36.
- Dragan Đukanović, „Manjinska pitanja na Zapadnom Balkanu – njihov značaj i stalna bilateralna aktualizacija“, *Forum za sigurnosne studije - FoSS*, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, SKD Prosvjeta, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb, ISSN: 2459-6639, god. I, br. 1, 2017, str. 168–191.
- Dragan Đukanović, Marjan Gjurovski, „(Re)Balkanization of the Western Balkans: New Challenges on Security in the Region“, in: Branislav Đorđević, Taro Tsukimura and Ivona Lađevac (eds), *Globalized World: Advantage or Disadvantage*, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, Global Resource Management, Doshisha University, Doshisha, 2016, pp. 87–107.
- Dragan Đukanović, „Vojvodina u post-jugoslavenskome kontekstu: nastavak suspendiranja autonomije“, *Politička misao*, Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, god. 53, br. 1, Zagreb, 2016, str. 51–70.
- Dragan Đukanović, Milan Krstić, „Berlinski proces – nemačka zapadnobalkanska inicijativa“, *Srpska politička misao*, god. XXIII, vol. 54, br. 4, Institut za političke studije, Beograd, 2016, str. 169–185.
- Dragan Đukanović, „Vojna neutralnost Srbije u zapadnobalkanskom kontekstu“, u: Srđan Korać (ur.), *Uticao vojne neutralnosti Srbije na bezbednost i stabilnost u Evropi*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, Hanns Seidel Stiftung – Kancelarija za Srbiju i za Crnu Goru, Beograd, 2016, str. 270–283.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Адреса: Студентски трг 1, 11000 Београд, Република Србија
Тел: 011 3207400; Факс: 011 2638818; E-mail: kabinet@rect.bg.ac.rs

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
БЕОГРАД

Примљено:	15.07.2021.		
Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
02	1706/1	/	/

Београд, 7. јул 2021. године
02-03 број: 61202-2543/3-21
ЈЋ

На основу чл. 75 Закона о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 73/18, 67/19 и 6/20 – др. закони), чл. 43 ст. 1 тач. 23 и чл. 44 ст. 4 Статута Универзитета у Београду („Гласник Универзитета у Београду”, бр. 201/18, 207/19, 213/20, 214/20 и 217/20), чл. 25 ст. 1 и ст. 2 тач. 1 Правилника о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Београду („Гласник Универзитета у Београду”, бр. 200/17 и 210/19) и Правилника о минималним условима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду („Гласник Универзитета у Београду”, бр. 192/16, 195/16, 197/17, 199/17 и 203/18), а на предлог Изборног већа Факултета политичких наука бр. 02-1110/2 од 28. маја 2021. године и мишљења Већа научних области правно-економских наука, 02-03 бр. 61202-2543/2-21 од 15. јуна 2021. године, Сенат Универзитета, на седници одржаној 7. јула 2021. године, донео је

ОДЛУКУ

БИРА СЕ др Драган Ђукановић, ванредни професор, у звање редовног професора на Универзитету у Београду – Факултет политичких наука, за ужу научну област Међународне студије.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Факултет политичких наука („Факултет“) је у публикацији Националне службе за запошљавање „Послови” од 3. марта 2021. године, као и на инернет страници Факултета и Универзитета, објавио конкурс за избор у звање редовног професора, за ужу научну област Међународне студије.

Извештај Комисије за припрему извештаја о пријављеним кандидатима стављен је на увид јавности дана 1. априла 2021. године, објављивањем на web сајту Факултета.

На основу предлога Комисије за припрему извештаја о пријављеним кандидатима, Изборно веће Факултета, на седници одржаној 13. маја 2021. године, донело је одлуку о утврђивању предлога да се кандидат др Драган Ђукановић изабере у звање редовног професора.

Факултет је дана 8. јуна 2021. године доставио Универзитету комплетан захтев за избор у звање на прописаним обрасцима.

Универзитет је комплетну документацију коју је доставио Факултет ставио на веб страницу Универзитета дана 8. јуна 2021. године.

Веће научних области правно-економских наука, на седници одржаној дана 15. јуна 2021. године дало је мишљење да се др Драган Ђукановић може изабрати у звање редовног професора.

Сенат Универзитета, на седници одржаној дана 7. јула 2021. године разматрао је захтев Факултета и утврдио да кандидат испуњава услове прописане чл. 74 и 75 Закона о високом образовању, чланом 135 Статута Универзитета у Београду, као и услове прописане Правилником о минималним условима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду, па је донета одлука као у изреци.

ПОУКА О ПРАВНОМ ЛЕКУ:

Против ове одлуке кандидат пријављен на конкурс може изјавити жалбу Сенату Универзитета, преко Факултета. Жалба се доставља Факултету у року од 8 дана од дана достављања одлуке.

ПРЕДСЕДНИЦА СЕНАТА
РЕКТОРКА

проф. др Иванка Поповић

